

Miljøministeriet

Biodiversitet – en folkesag

Debatoplæg om beskyttelse
af biodiversiteten

Vi vil gøre naturbeskyttelse til en folkesag

Mens du læser disse linjer, er der en plante- eller dyreart, der uddør et eller andet sted på jorden. Det kan være et insekt, som vi ikke engang kender. Det kan have boet i Asiens regnskov. Og årsagen til dets forsvinden kan være, at det ud over sine naturlige fjender, også har fået mindre plads at leve på, fordi plantagerne stille og roligt æder sig ind på regnskoven. Insektet kan også have boet i Afrikas ørkener, og årsagen til, at det er uddød kan være, at minedrift i ørkenen er med til at trække grundvand ud af undergrunden. Eller det kan have boet på Europas marker. Og insektet kan være forsvundet, fordi vores brug af pesticider har fjernet det ukrudt, som var dets føde.

Man kan med nogen rimelighed spørge, om det overhovedet gør en forskel, at der forsvinder et insekt, som vi ikke engang kender? Det kan jo godt være, at lige præcis det her insekt ikke gør en forskel. Det kan godt være, at dette insekt – som vi ikke kender – ikke indeholder kuren på kræft. Eller opskriften på stærk, men miljørigtig, lim. Eller et duftstof til parfumeindustrien. Det kan meget vel være, at dette insekt ikke rummer en genetisk rigdom. Men vi ved det ikke.

Til gengæld ved vi, at vores lille insekt er en lille, lille bitte byggeklods i fundamentet på det kæmpe hus, som til sammen er planeten Jorden. Huset står stadig, selvom denne lille byggeklods er forsvundet. Huset har måske fået en sætningsskade, fordi insektet jo langt fra er den eneste byggeklods, der er fjernet fra fundamentet. Og hvis vi fortsætter med at pille byggeklodser ud af fundamentet i en hastighed, der langt, langt overstiger, hvor hurtigt der bygges nye byggeklodser, så

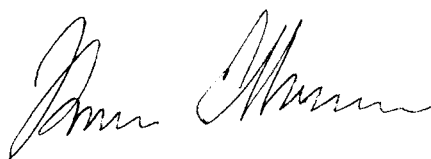

nøjes vi ikke med en sætningsskade i fremtiden. Så styrter huset sammen. Og vi ved ikke engang hvornår.

Men hvad betyder alt det for os i Danmark? Rigtigt meget. Dels fordi naturens mangfoldighed absolut også er under pres i Danmark. Og dels fordi danskerne er nogle af dem, der forbruger mest af jordens ressourcer. Hvis alle mennesker levede som os, skulle der bruges tre ekstra jordkloder til at levere alle de naturrigdomme, vi forbruger. Derfor er der i høj grad brug for en indsats i Danmark.

Før EU har fastlagt sin strategi for biodiversitet, vil jeg ikke afgøre, hvordan en dansk strategi for biodiversitet skal se ud. Men beskyttelsen af biodiversiteten er vigtig, og derfor sætter jeg med dette oplæg gang i den danske debat om, hvad en kommende dansk strategi kan indeholde.

Det er min vision, at vi skal have danskerne med på projektet. Hvis naturens mangfoldighed bliver et vigtigt emne for os alle, så bliver det også vigtigt for medier og politikere. Og det vil i sidste ende udløse de ressourcer, der for alvor kan ændre tilbagegang til fremgang for vores natur.

Miljøminister
Karen Ellemann

Indhold

Indledning	6
Forandringerne i naturen sker hurtigere end nogensinde før	9
Danmarks natur og biodiversitet	9
Naturen på land	11
Naturen i vand	14
En bred indsats for biodiversiteten	17
1. Levestederne	22
Indsatsen på land	23
Indsatsen for vandløb og søer	29
Indsatsen for havet	33
Indsatsen for bedre sammenhæng i naturen	39
2. Arterne og generne	41
3. Den globale biodiversitet	48
4. Indsatsen som en folkesag	52
5. Erhvervenes indsats for biodiversiteten	59
Bilag 1: Den danske indsats i forhold til delmålene fra Nagoya	62

Indledning

Vi skal alle gøre, hvad vi kan for natur og biodiversitet. indsatsen skal dække bredt - fra det lokale til det globale.

Det globale samarbejde om naturbeskyttelse foregår især inden for rammerne af FN's konvention om biologisk mangfoldighed. Den er ligesom Klimakonventionen et resultat af konferencen i Rio om miljø og udvikling i 1992.

Dette debatoplæg om beskyttelse af biodiversiteten tager sigte på, hvordan Danmark kan leve op til FN-konventionen. Hovedformålet med konventionen er beskyttelse og bæredygtig udnyttelse af naturens mangfoldighed samt retfærdig og ligelig fordeling af udbyttet ved naturens ressourcer. Konventionens udgangspunkt er, at naturens mangfoldighed er en grundlæggende betingelse for menneskehedens egen overlevelse.

EU har også sat sig som mål at "standse tabet af biodiversitet og nedbrydelsen af økosystemtjenester i EU inden udgangen af 2020 og, for så vidt det kan gennemføres, genetablere disse og samtidig intensivere EU's bestræbelser på at standse tabet af biodiversiteten på globalt plan".

På trods af mange tiltag i EU og globalt er det ikke i noget land i verden lykkedes at stoppe tilbagegangen i biodiversiteten. Derfor blev der i 2010 vedtaget en ny global strategi for at nå dette mål. Det skete på det seneste FN-møde om biodiversitet i Nagoya, Japan. Her blev 192 lande enige om at vende den negative udvikling for klodens natur. I Nagoya vedtog man også 20 delmål for at stoppe naturens tilbagegang frem mod 2020. Alle delmålene fremgår af bilag 1 på side 62. Delmålene fra den globale strategi forventes at være inkluderet i EU's kommende biodiversitetsstrategi.

Danmark har ydet og vil fortsat yde en aktiv indsats i de internationale forhandlinger og for, at FN-beslutningerne kan blive ført ud i livet. En aktiv indsats giver god mening, fordi beslutninger i FN sætter rammerne for naturpolitikken i EU og dermed i sidste ende for Danmark. For at følge op på de internationale beslutninger forbereder EU-kommissionen en EU biodiversitetsstrategi. Det forventes, at EU-strategien kan præsenteres indenfor kort tid.

Med de internationale aftaler om natur og biodiversitet er de overordnede rammer og den fælles retning lagt fast. Inden for disse rammer må hvert land forholde sig til de særlige udfordringer, som landet har.

Det er en særlig dansk udfordring, at den menneskelige aktivitet her i landet gradvis har ændret natur og landskab til et varieret kulturlandskab med mange større og især mindre naturområder spredt ud over landet, sådan som vi ser det i dag.

Med dette debatoplæg om beskyttelse af biodiversiteten i Danmark er det ambitionen at kickstarte en debat om naturens beskyttelse frem mod 2020. For at sætte en ramme for diskussionen indeholder oplægget en præsentation af, hvad regeringen gør frem mod 2015 for at standse tilbagegangen for dansk natur.

Debatoplægget indeholder også en række initiativer, som miljøministeren vil tage som led i at gøre beskyttelsen af biodiversiteten til en folkesag. Ministeren vil bl.a. invitere til debat med fx grønne organisationer, erhvervslivet, KL og forskningsverdenen. Dette ikke mindst fordi der er behov for, at

alle gode kræfter bidrager til at løfte opgaven, og fordi landets 98 kommuner spiller en meget vigtig rolle i beskyttelsen af natur og biodiversitet.

Det er således vigtigt for miljøministeren i kraft af en række initiativer, der kan læses mere om på side 52-58, at sætte gang i den vigtige folkeliggørelse af indsatsen for at beskytte biodiversiteten.

Med disse udgangspunkter og når EU's biodiversitetsstrategi er endeligt på plads, vil miljøministeren sætte gang i udarbejdelsen af en dansk strategi for beskyttelse af biodiversiteten.

Forandringerne i naturen sker hurtigere end nogensinde før

Status for natur og biodiversitet

Siden sidste istid for mere end titusinde år siden, er der i det meste af verden inden for de seneste halvtreds år sket forandringer i naturen hurtigere end på noget andet tidspunkt.

Globalt er 60% af økosystemernes værdier og ydelser for mennesket forringet eller bruges ikke-bæredygtigt. Det skønnes, at det årlige tab af økosystemtjenester beløber sig til 50 mia. euro, mens det samlede velfærdstab i 2050 vil svare til 7% af BNP.

På global skala udryddes arter mellem 100 og 1000 gange hurtigere end naturligt, og 36% af de 47.677 arter, som er undersøgt, er truede.

I EU ses en tilsvarende udvikling. Op mod 25% af EU's pattedyr, padder, krybdyr, fugle og sommerfugle er truede. Fx har agerlandets fugle i Europa haft en nedgang i bestanden på omkring 50% siden 1980.

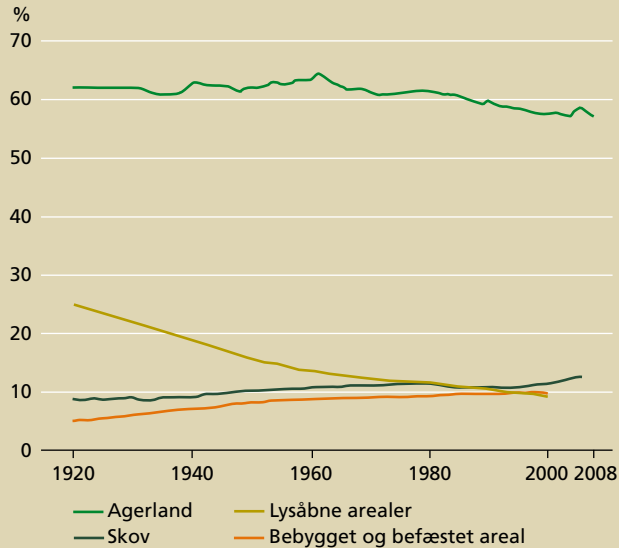
For at vende denne udvikling er der over hele verden gjort en række målrettede bestræbelser med stor gavnlig effekt. Den overordnede status i forhold til FN's 2010-mål har imidlertid vist, at der skal mere til, hvis FN's 2020-mål om at standse tabet af biodiversitet skal nås.

Danmarks natur og biodiversitet

I Danmark har menneskets aktivitet gennem mere end 6000 år gradvis ændret natur og landskab til et kulturlandskab. Danmark har dog fortsat mange vigtige og unikke naturområder.

Danmark er et tætbeholdt land, hvor mennesket fortsat påvirker landskab og natur via byudvikling, infrastruktur, energiproduktion og via landbrug, skovbrug og fiskeri. Samtidig er der de seneste årtier gjort meget for at vende udviklingen for naturen – en indsats der er lykkedes de steder, hvor den er sket.

10

De lysåbne arealer er især i første halvdel af 1900-tallet gået kraftigt tilbage, mens skovarealet og det bebyggede areal har været stigende gennem hele perioden. Arealet med agerland har været nogenlunde uændret i første halvdel af 1900-tallet, hvorefter det er faldet lidt til i dag.

Det generelle billede er imidlertid stadig, at udviklingen for naturen i Danmark er kraftig påvirket af menneskelig aktivitet.

Det er især heder, overdrev, enge, moser og klitter – areal typer, der kan benævnes lysåben natur eller halvkultur – der er blevet mindre plads til. De seneste årtier er det dog navnlig den faldende kvalitet af disse naturområder, der har haft størst effekt på biodiversiteten. De primære trusler er i dag forurening med næringsstoffer, dræning og afvanding, intensiv skovdrift, opsplittning af naturarealerne og for lidt naturpleje. På havet og ved kysterne udøver menneskets aktiviteter også et tydeligt pres. Det drejer sig fx om energiudvinning (olie og havvindmøller), ligesom transport til søs er stigende.

Danmark er i dag hjemsted for omkring 30.000 arter af planter og dyr. Heraf er ca. 7.000 arter vurderet af Danmarks Miljøundersøgelser, som har sat 25% af disse arter på rødlisten, hvilket vil sige, at de er truede arter og i risiko for at forsvinde fra

landet. Udviklingen for de truede arter har generelt ikke ændret sig meget de sidste mange år.

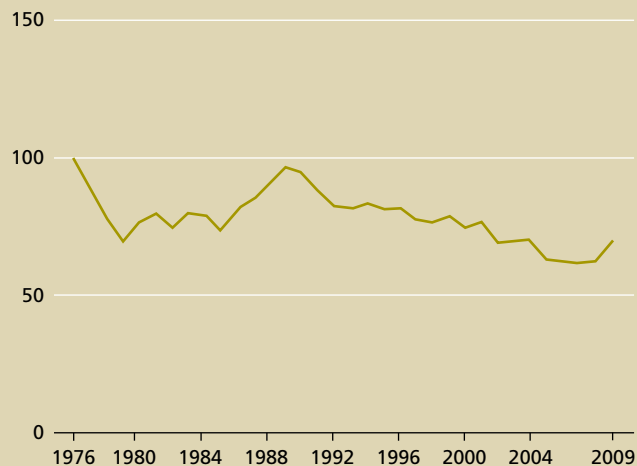
Sammenfattende kan det konstateres, at naturens mangfoldighed i Danmark gennem årtier generelt har været i tilbagegang. Også selvom der er lyspunkter for visse naturområder, som fx de danske vandløb og søer, og for en række arter.

Vi har i dag meget af den nødvendige viden til at gennemføre en specifik indsats, der kan forbedre forholdene for mange naturtyper og arter. Erfaringen viser, at når der bliver gjort en indsats, kan der forventes positive resultater. Det er der gennem en lang årrække opsamlet erfaringer for gennem mange små og store naturprojekter overalt i landet. Odderen er et godt eksempel på, at en aktiv og målrettet indsats virker. For 30 år siden var odderen næsten udryddet i Danmark; i dag findes den i det meste af Jylland.

Danmarks areal med enge, overdrev, heder og moser har været og er under pres. I dag er det især naturens kvalitet, der er under pres. En vigtig indsats for biodiversiteten i Danmark er at sikre, at mange af disse arealer igen drives med ekstensivt landbrug i form af græsning eller høslæt. Som led i Grøn Vækst er der i perioden 2010-2015 afsat midler til pleje af 170.000 hektar.

Indeks for 22 arter af agerlandsfugle som fx agerhøne, vibe, sanglærke, landsvale, gul og hvid vipstjert, gærdesanger og tårnfalk. Samlet set er agerlandets fuglearter siden 1990 gået tilbage med 36%.

Kilde: Heldbjerg og Eskildsen 2010.

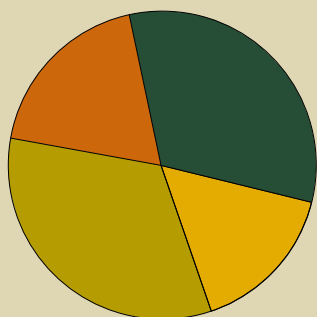

Naturen på land

Det åbne land – agerlandet

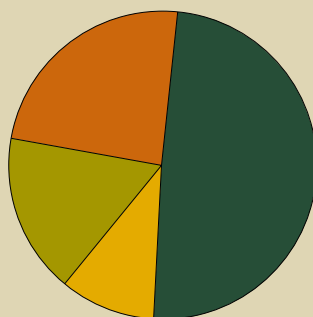
Danmark er et udpræget landbrugsland. Men agerlandet har ændret sig på mange måder. Markerne er blevet større – i gennemsnit 7% større de sidste 10 år – og gennem mange er fx skel og levende hegn fjernet. Siden 1950'erne er landbruget blevet stærkt moderniseret, intensiveret og specialiseret. Antallet af slagtesvin er øget markant, mens antallet af kvæg er faldet betydeligt.

Landbrugets generelle strukturudvikling har sammen med by- og infrastrukturudvikling sat naturen under pres på flere måder. Natur- og vandområder påvirkes af næringsstoffer fra udspreddning af gødning på markerne og udslip af ammoniak fra staldanlæg. Udbygningen af især veje har fragmenteret landskabet og bestande af vilde planter og dyr. Faldet i antal kvæg og andre græssende husdyr har gradvist ført til, at færre natur- og halvkulturarealer afgræsses. Mens manglen på

Arter

■ Ukendt 19%
■ Stærkt ugunstig 32%
■ Moderat ugunstig 16%
■ Gunstig 33%

Naturtyper

■ Ukendt 24%
■ Stærkt ugunstig 49%
■ Moderat ugunstig 10%
■ Gunstig 17%

Bevaringsstatus i 2007 for 58 naturtyper og 70 arter omfattet af EU's habitatdirektiv. Samlet set havde 59% af naturtyperne og 48% af arterne en ugunstig bevaringsstatus (se tekst side 13).

græssende husdyr og ekstensive driftsformer er et voksende problem for naturplejen, er forureningen med næringsstoffer faldende.

Samlet set har udviklingen blandt andet ført til, at den samlede bestand af 22 af agerlandets mest karakteristiske fugle, fx tårnfalk, agerhøne, vibe, sanglærke og vipstjert, er gået tilbage med ca. 36% siden 1990. Også andre arter som fx haren, der er knyttet til agerlandet, er gået stærkt tilbage siden 1970.

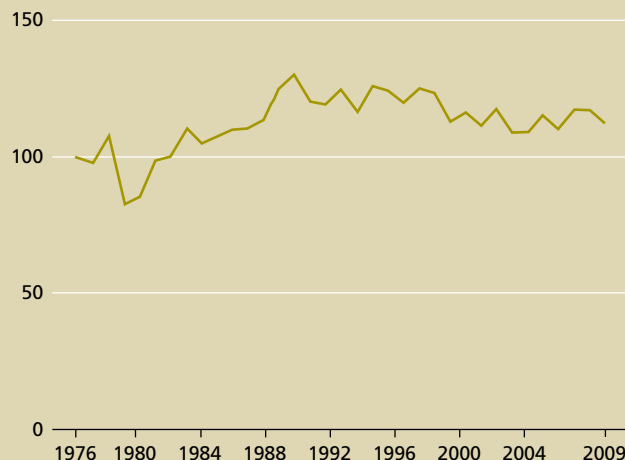
Naturen i det åbne landskab

Den lysåbne natur og halvkultur – heder, enge, moser osv. – udgør 9-10% af Danmarks landareal. Arealet er faldet med ca. ¼ de sidste ca. 50 år. I 1992 blev det meste af denne natur dog beskyttet ved lov, og nedgangen i arealet er herefter bremsset. Specielt i de senere år er der etableret mange nye småsøer over hele landet.

Indeks for 22 arter af skovfugle som fx spurvehøg, huldue, stor flagspætte, rødhals, fuglekonge, spætmejse, ravn, træløber og bogfinke. Samlet set har skovfuglenes tilstand været nogenlunde stabil siden 1990, men der er variation mellem arterne.

Kilde: Heldbjerg og Eskildsen 2010.

Det danske skovareal øges fortsat og udgør nu ca. 13,5% af landets areal. Godt halvdelen af Danmarks ca. 30.000 arter af vilde planter og dyr er knyttet til skovene. Større udbredelse af naturnær skovdrift er vigtig for fremme biodiversiteten.

En række naturtyper er under pres. Af 58 forskellige naturtyper, som i Danmark er omfattet af EU's habitatdirektiv, havde 59% ugunstig status i 2007. Ugunstig status betyder, at naturtypen er ustabil eller i tilbagegang (se figur side 12).

Også en række arter er under pres. Der er typisk tale om arter, der er særligt følsomme over for forurening, tilgroning, dræning m.v. 48% af 70 arter omfattet af EU's habitatdirektiv havde i 2007 ugunstig bevaringsstatus. Det vil sige, at disse arters tilstand ikke vurderes at være god nok til at sikre en langsigtet overlevelse.

Naturindholdet i skovene

De danske skove dækker 13,5% af landarealet og består af ca. 45% løvtræer og ca. 50% nåletræer. En stor del er produktionsskov. Dette ses blandt andet ved, at træerne i den enkelte skov ofte er alders- og artsmæssigt meget ens.

Alligevel rummer skovene meget af den danske biodiversitet. Mindst halvdelen af de 30.000 na-

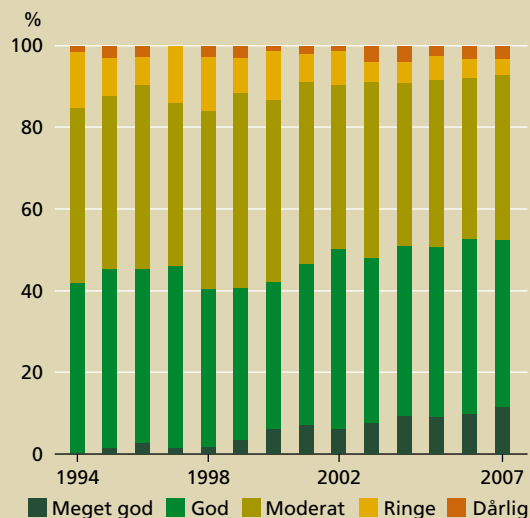
turligt hjemmehørende arter i Danmark er knyttet til skoven. Skovene indeholder også over halvdelen af de arter, der optræder på listen med truede plante- og dyrearter (rødlisten).

I de danske skove er der – i forhold til uforstyrrede skove, der gennem lang tid har ligget urørte hen – en begrænset forekomst af store, gamle træer og døde træer. Urørt skov udgør i dag skønsmæssigt 7% af de danske skove.

Skovarealet i Danmark er i fremgang, hvilket har haft positiv betydning for en række skovarter. Den samlede bestand af 22 af skovenes mest karakteristiske fugle, fx spurvehøg, huldue, træløber og dompap, har været stigende fra ca. 1980 til 1990, hvorefter den har stabiliseret sig. Rådyret, der bl.a. trives godt i skovbryn, har også været i stor fremgang.

Indenfor de seneste 10-15 år har der generelt været en positiv udvikling mod mere naturnære driftsformer i skovbruget og flere urørte skove.

Andelen af vandløb, der er i en god biologisk tilstand er stigende. Bestanden af smådyr som fx vårfluer og slørvinger undersøges for omkring 250 stationer i danske vandløb. De to mørkegrønne kategorier på figuren betragtes som indikation af god biologisk tilstand og svarer til de rene og fysisk gode vandløb.

Naturen i vand

Danmark har ca. 170.000 søer og vandhuller, og ca. 69.000 km naturlige og menneskeskabte vandløb. Samtidig er Danmark et af Europas mest udprægede øriger med en samlet kystlinje på godt 7.000 km. Mange af de danske søer, vandløb og kystvande har fra naturens side et rigt plante- og dyreliv.

Danmark er gennem EU's vandrammedirektiv forpligtet til at sikre, at vandløb, søer og kystvande har en god økologisk og kemisk tilstand senest i 2015. Det betyder, at der skal være gode livsbetingelser for planter og dyr. Udvaskningen til vandmiljøet af både kvælstof og fosfor er markant reduceret siden starten af 1990'erne.

Vandløbene

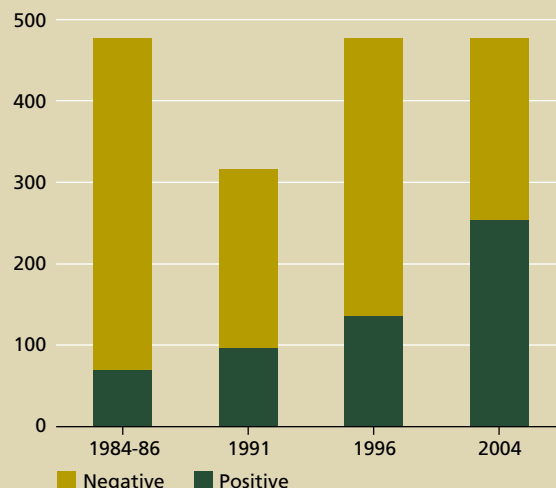
Generelt har de danske vandløb fået det bedre. I 2007 havde 52% af de danske vandløb en god tilstand mod 42% i 2000.

Denne gunstige udvikling skyldes til dels mere skånsom vandløbsvedligeholdelse og bedre spildevandsrensning. Over halvdelen af de danske vandløb har nu en god eller meget god tilstand. I vandløbene er smådyrsfaunaen, som blandt andet består af vårfluer, døgnfluer og slørvinger – også kaldet rentvandsfaunaen – en god indikator for vandløbenes naturtilstand og biodiversitet.

Forekomsten af de mest følsomme smådyr som vårfluer, døgnfluer og slørvinger er steget med 23% fra 2000 til 2007. Naturgenopretning i visse ådale har også virket positivt på plante- og dyrelivet.

Men der er – som følge af udtørring på grund af vandindvinding, tidligere udretning, rørlægning m.v. af de fleste vandløb – fortsat behov for naturgenopretning og vandløbsrestaurering mange steder.

Odderen er én af de arter, som gennem aktiv og målrettet naturforvaltning har fået forbedrede levevilkår i Danmark. Antal positive og negative kvadrater (10x10 km) ved de landsdækkende overvågninger af odder. Et kvadrat er positivt, når der er fundet odder. Kilde: Søgaard m.fl. (DMU) 2006.

Søerne

Vandmiljøplanerne har siden 1990'erne medført markante ændringer i forureningen af danske søer. Indholdet af fosfor og kvælstof er således faldet med hhv. 40% og 11% fra 2000 til 2007.

Da fosfor ofte er den begrænsende faktor for algevæksten, har faldet i mængden af fosfor forøget vandets klarhed (bedre sigtddybe) og dermed forbedret vilkårene for undervandsvegetationen. Vegetationen stabiliserer søbunden og forbedrer iltforholdene. Endvidere er forholdet mellem rovfisk og fredfisk forbedret, hvilket stabiliserer det økologiske system i søerne.

Forurening med næringsstoffer fra landbruget og fra spildevandsudledning giver dog fortsat algevækst og risiko for iltfattige forhold i søerne til skade for planter, bunddyr og fisk.

Havet

Havet rummer en betragtelig artsrigdom såvel på bunden som i vandsøjlen. En af de meget artsrige naturtyper er stenrev, som rummer alsidige samfund af planter (tangskove) og marine bunddyr. Mangfoldigheden af arter på havbunden er dog faldet siden 1990'erne, ligesom der ses en nedgang i bestandene af visse fiskearter og havfugle. Andre arter af fx fugle har været i fremgang.

Natur- og miljøtilstanden i de danske farvande er de senere år generelt set ikke forbedret så meget, hvad angår alger, sigtddybe og andre vigtige parametre, selvom tilførsel af kvælstof og fosfor fra danske kilder til de indre danske farvande er mere end halveret siden 1980'erne. Det mest udbredte iltsvind i de danske farvande blev observeret i sommeren 2002, hvor 9.000 km² havområde blev ramt af iltsvind, og der døde mellem 100.000 og 500.000 tons fisk og bunddyr. De seneste år har omfanget af iltsvind været mindre, men klimatiske forhold fører til store variationer fra år til år. Der

LARS DANSBY

Boblerrev har som andre stenrev en imponerende artsrigdom og er opholdssted for blandt andet fiskeyngel, store torsk, sej og hummer. Boblerrev er en naturtype, som i de danske farvande næsten kun findes i den nordlige del af Kattegat og i Skagerrak. De er opstået ved, at mikroorganismer har sammenkittet sandsten. Fra revene frigives metangas – herfra navnet boblerrev.

er også faldt at spore i forhold til forurening med tungmetaller, atmosfærisk nedfald og dioxin.

Samlet set er der gennem de sidste 30 år sket en generel stigning i vandtemperaturen i de åbne farvande på 1-3 grader, hvilket er mere end udviklingen i den globale temperatur. Temperaturen er især steget de seneste 10 år. Det betyder, at havvandet kan indeholde mindre ilt, hvilket øger risikoen for iltvind med deraf følgende konsekvenser for biodiversiteten.

Den generelle tilstand for de kommercielle fiskebestande i Nordsøen og Østersøen er forbedret fra 2002 til 2007.

I Danmark er fangstpresset således blevet reduceret betydeligt. Antallet af fiskefartøjer er fra 2001 til 2009 reduceret fra ca. 4.000 til 2.800 fartøjer og bruttotonnagen fra 108.379 BRT til 68.197. I 2001 blev der således landet 1.500.000 tons fisk mod 777.700 tons i 2009.

XPRESS REKLAME

En bred indsats for biodiversiteten

Naturen bruges af rigtig mange mennesker – til rigtig mange formål. Ikke blot til produktion af mad, træ og fibre, men også – i stigende grad – til rekreation. Naturen er for mange et sted, hvor man "stresser af", får motion og samler energi. De seneste undersøgelser viser, at seks ud af hver ti danskere besøger naturen tit, mens kun een ud af hver ti danskere bruger naturen sjældent eller aldrig.

Gennem årtier er der gjort meget for naturen i Danmark, og på en række områder er der fremgang at spore. Alene de sidste 9-10 år har regeringen genskabt ca. 3.000 ha ny natur om året og med midler fra blandt andet det danske landdistriktsprogram sikret naturplejen af mange halvkultur- og naturarealer ligesom en lang række øvrige indsatser har virket til gavn for Danmarks natur.

Men Danmark er ikke i mål. Der er brug for at fastholde et langt sejt træk for at udvikle og forbedre den danske natur. Og der er brug for en bred indsats

Det var én af de vigtige grunde til, at regeringen tog initiativ til Grøn Vækst-aftalen i 2009. En aftale, der i perioden 2010-2015 blandt andet skal sikre op til 75.000 ha ny natur i form nye skove, vådområder og randzoner langs vandløb og søer.

Dertil kommer, at regeringen som led i Grøn Vækst-aftalen udarbejder naturplaner for 246 områder med henblik på at leve op til EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelses- og habitatdirektiverne). Frem mod 2015 skal indsatsen stoppe tilbagegangen for naturen i Natura 2000-områderne. Dette skal ske gennem naturpleje af ca. 110.000 ha, rydning af ca. 34.000 ha med værdifuld natur under tilgroning og retablering af naturlige vandstandsforhold på ca. 16.000 ha. Indsatsen sker ved anvendelse af tilskud fra blandt andet landdistriktsprogrammet, hvor der også vil være tilskudsmidler til andre former for faciliteter til støtte for natur- og landskabsplejen.

Med finansloven for 2011 har regeringen yderligere styrket indsatsen for natur og biodiversitet.

Albert Einstein skal have sagt: "If the bee disappeared off the surface of the globe, then man would only have four years of life left. No more bees, no more pollination, no more plants, no more animals, no more man."

Biodiversitet er ikke "blot" en mangfoldighed af plante- og dyrearter. Biodiversitet er også mangfoldigheden af gener og økosystemer. Fx ville en stor del af den bestøvning af kulturplanter, der giver os mad på bordet, ikke finde sted uden honningbiernes "naturdyelse".

Indsatsen for biodiversiteten har betydelige omkostninger på den korte bane, men på lang sigt vil indsatsen betale sig. For biodiversiteten har positiv økonomisk værdi for samfundet. Beskyttelsen af biodiversitet er ikke blot en udgift, den er også med til at sikre det nødvendige grundlag for indtægter til samfundet.

Det kan således have store omkostninger ikke at beskytte naturen. På den globale skala kan det fx nævnes, at Verdensbanken har anslået, at forskellen mellem den mulige og faktiske værdi af det globale havfiskeri er op mod 300 mia. kroner pr. år. Tab af biodiversitet medfører således kontante økonomiske tab i form af reduceret potentiale for havfiskeriet.

Det samme gælder fx i forhold til en lang række kulturplanter her i landet, som ikke kunne dyrkes, hvis ikke Danmarks ca. 170.000 familier af honningbier klarede den nødvendige bestøvning. Den samlede værdi af honningbiernes arbejde i Danmark er opgjort til ca. 1 mia. kr. om året. De afgrøder, som honningbierne bestøver, og som repræsenterer den største værdi af biernes arbejde, blomstrer typisk kun i 1-2 uger. En stor del af året skal bierne derfor finde føde i en mangfoldighed af vilde blomster. Så uden den vilde flora bliver forholdene for bierne forringet.

Natur og biodiversitet er generelt under pres. Men erfaringerne viser, at hvis vi gør en aktiv indsats, kan man også se positive resultater. En af solstrålehistorierne er indsatsen for at bevare odderen i den danske natur. For 30 år siden var odderen næsten udryddet i Danmark. I dag findes den i det meste af Jylland, fordi man har forbedret levestederne og udsat oddere de steder i naturen, hvor de har mulighed for et godt "odderliv" (se også figur øverst side 15).

COLOURBOX

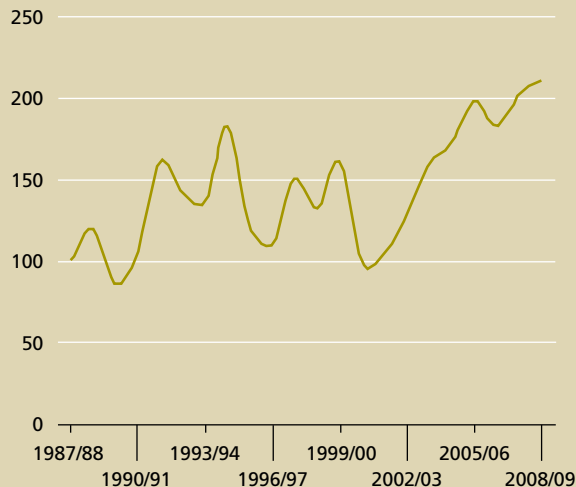
Bred indsats også de kommende år

Frem mod 2015 vil regeringen gennem en række indsatser bevare den natur som allerede findes, reducere skadelige påvirkninger, genoprette ødelagte naturområder og skabe ny dynamik i naturen samt etablere ny natur.

Regeringen vil gennem lovgivning og konkrete indsatser fortsat sikre velbevarede natur- og halvkulturområder. Blandt de væsentligste love er naturbeskyttelsesloven, der sigter mod at bevare den eksisterende natur på mere end 400.000 ha med den såkaldte § 3-natur (strandenge, overdrev, heder, moser osv.), og miljøbeskyttelsesloven, som blandt andet sikrer kvaliteten af en række naturtyper ved at sikre beskyttelse af vandmiljøet i forhold til tilførslen af forurenende stoffer, tilførsel af spildevand og opstiller regler for udarbejdelse af spildevandsplaner. Også skovloven og nationalparkloven spiller vigtige roller. Endvidere sikrer driftsloven i kraft af rydningspligten hvert 5. år mod

tilgroning, idet arealer i det åbne land skal holdes fri af opvækst og træer. Endelig kan det nævnes, at der for alle natur- og halvkulturområder, der er berettiget til at modtage landbrugsstøtte eller støtte efter landdistriktsprogrammet, skal overholdes 9 krav for god landbrugs- og miljømæssig stand (GLM). Udyrkede arealer skal vedligeholdes ved slåning mindst én gang hvert andet år, mens permanente græsarealer skal slås hvert år.

Regeringen vil også sikre en målrettet indsats for de højest prioriterede arter af dyr og planter og fortsat arbejde for reduktion af de største trusler mod naturen. Forureningen skal mindskes blandt andet gennem fortsat reduktion af kvælstof, fosfor og pesticider til vandmiljøet og fortsat reduktion af fordampningen af ammoniak fra husdyrbrug til de sårbare naturområder. Det seneste bidrag hertil er fra marts 2011, hvor der er sket en ændring af husdyrlovens regler om ammoniakpåvirkning af sårbar natur.

Det danske vandfugleindeks viser, at antallet af rastende vandfugle i Danmark er fordoblet i perioden, der samtidig har været præget af en række af milde vintre, der har bidraget til en forøget vinteroverlevelse af flere af arterne. Der indgår 29 arter med undtagelse 1991-93, hvor 28 arter indgår. Den positive udvikling gælder for flertallet af de 29 arter, eksempelvis for gæssene, men der indgår også arter, som ederfuglen, der er inde i en ugunstig udvikling. Antallet og arealet af reservater er blevet fordoblet fra 1987 til 2009, hvilket især har betydning for de jagtfølsomme arter. Kilde: Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Regeringen vil genoprette tidligere søer og vådområder for på den måde at øge naturindholdet i landskabet og skabe bedre sammenhæng i naturen og sikre flere levesteder til en række plante- og dyrearter, ligesom regeringen vil etablere nye skove og vandhuller mv. i hele landet som led i en ekstra indsats for naturen i mange lokalområder og som led i en indsats for at forbedre 'den grønne infrastruktur'.

Fokus i 2010-2015 vil være, at regeringen med den iværksatte Grøn Vækst-indsats og de ekstra naturinitiativer for 79 mio. kr. med finansloven for 2011 gennem en lang række initiativer håndterer og imødegår nogle af hovedudfordringerne for dansk natur. Initiativerne vil have positiv virkning for natur og biodiversitet over de kommende år.

Indsatsen skal måles og vejes

Det er vigtigt, at udviklingen og resultaterne af indsatsen følges løbende. Derfor vil der for en række indsatsen blive anvendt både fælleseuropæiske indikatorer, der også anvendes af EU's Miljøagentur, og nationale indikatorer som fx størrelsen af § 3-områder og vildtudbytte for hare. Debatoplægget rummer derfor et bredt udvalg af indikatorer præsenteret med figurer og diagrammer. Det kan fx være indikatorer for bevaringsstatus for naturtyper på land, for sigtedybden i søer og for artsdiversiteten i havets bunddyr.

Indikatorerne er gode til på en enkel og overskuelig måde at fortælle om naturens tilstand. Indikatorer er dog ikke nok.

Mange af vore såkaldte "lysåbne naturtyper" som fx enge, moser og overdrev har, hvis ikke de skal gro til i krat og skov, og hvis arealerne skal bevare en god naturkvalitet, behov for årlig græsning eller slæt. Mange steder er der lokalt mangel på "græssere" – altså husdyr som køer, får og heste – til at afgræsse den lysåbne natur. På Sydlangeland blev der i 2006 udsat vilde heste til at pleje et ca. 100 ha stort areal mellem Dovns Klint og Søgård. De vilde heste er Exmoor ponyer.

Tager vi hånd om naturen, vil vi også fortsat kunne glædes over naturens milde gaver. Beskyttelse af naturen er i høj grad også for menneskets egen skyld. Naturen kan levere de dejligste delikatesser som her i form af bl.a. kantareller.

COLOURBOX

ALLAN GUIDO NIELSEN

Siden 2004 er overvågningen sikret med NOVANA-programmet, der ligger til grund for det meste af vores løbende viden om naturens tilstand og fortsatte udvikling. NOVANA dækker hele landet og overvåger både naturtyper og arter. NOVANA viser både de positive og negative påvirkninger, som naturen er udsat for, og noget specifikt om naturarealer og arter.

Biodiversitet – en folkesag

Skal indsatsen for naturen gøre en forskel på længere sigt, er det vigtigt, at beskyttelsen bliver en folkesag. Miljøministeren tager med dette debatoplæg derfor også en række nye initiativer, der skal involvere danskerne i en ekstra indsats for naturen, ligesom der fortsat vil blive arbejdet for, at flere mennesker kommer ud i naturen og får glæde af den. Disse initiativer samt en række gangværende initiativer fremgår af kapitel 4.

Hanner af Europas største bille – eghjorten – kan blive op til 9 cm lange. Eghjorten har tidligere været betragtet som uddød i Danmark, hvor Æbelø var berømt for sine store bestande. I 1924 blev en fredning af Æbelø gennemført med det formål at beskytte eghjortene. Fredningen hjalp øjensynligt ikke, og i 1954 blev den sidste eghjort set på Æbelø, mens det ellers sidst kendte eksemplar i Danmark blev set ved Vejle Fjord omkring 1970. I 2008 fandt et ægtepar ved Hareskoven et eksemplar af billen i deres have. Fundet blev betegnet som "sensationelt". I de kommende år skal mulighederne for at udsætte bl.a. eghjort undersøges.

Med dette oplæg til debat præsenteres i de følgende fem afsnit en lang række indsatser for levestederne på land og til vands og for arterne, samt den internationale indsats for biodiversitet, for at folkeliggøre beskyttelsen af biodiversiteten og for at aktivere erhvervslivet.

I forbindelse med disse indsatser angives – i muligt omfang – indikatorer, som indsatserne kan måles på.

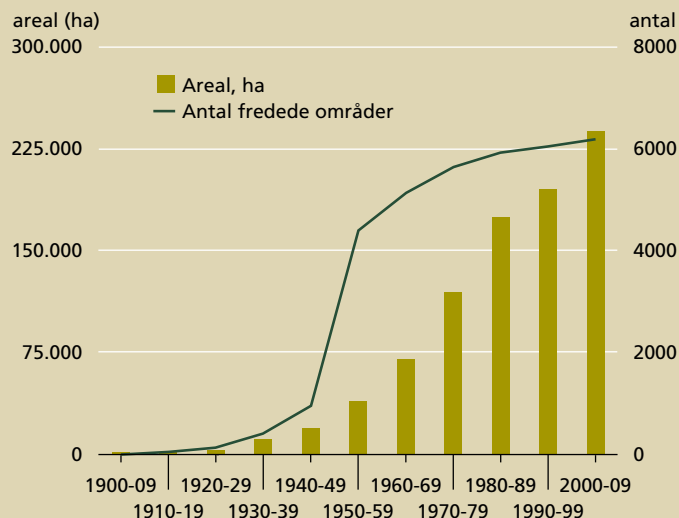
1. Levestederne

Lidt mere end 26% af Danmarks landareal er natur og halvkultur. Det meste er skove, enge, overdrev, heder, klitter, moser, søer, og vandløb. Dertil kommer den marine del af Danmarks natur.

Arealet med nationale fredninger på land er siden 1900 gradvis øget til mere end 225.000 ha. I alt er ca. 5% af Danmarks landareal fredet i 2010.
Kilde: Naturstyrelsen, Fredningsregisteret 2010.

Regeringen vil frem mod 2020 øge naturarealet med 100.000 hektar. Det giver først og fremmest naturen mere plads. Men det fører også til, at forureningen med kvælstof og fosfor reduceres, at vandforholdene mange steder forbedres, og at der skabes bedre sammenhæng i naturen. Her ses den nedre del af Skjernå og åens udløb i Ringkøbing Fjord efter gennemførelsen af det store naturgenopretningsprojekt. Projektet var en økonomisk gevinst for samfundet, og gav naturen et stort løft, øgede de rekreative værdier og reducerede udvaskningen af kvælstof, fosfor og okker.

Indsatsen på land

De centrale problemer for biodiversiteten på land er, at naturen har for lidt plads, at naturen er opsplittet i små arealer, og at naturarealernes kvalitet forringes via forurening med næringsstoffer og pesticider samt intensiv skovdrift. Indsatsen for biodiversiteten på land skal derfor både øge naturarealet og naturens kvalitet.

Naturkvaliteten og stabiliteten i eksisterende naturområder skal sikres og øges. På længere sigt er opgaven at sikre en god tilstand for alle arter og naturtyper, der er udpeget som sjældne, sårbare eller truede på europæisk plan samtidig med, at naturarealet fortsat øges og naturkvaliteten generelt forbedres.

Mål og indsats

Det er regeringens overordnede mål for perioden 2010-2015 at sikre en fortsat implementering af EU's vand- og naturdirektiver. Frem til 2015 er det således bl.a. målet at stoppe naturens tilbagegang i de særligt udpegede internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000).

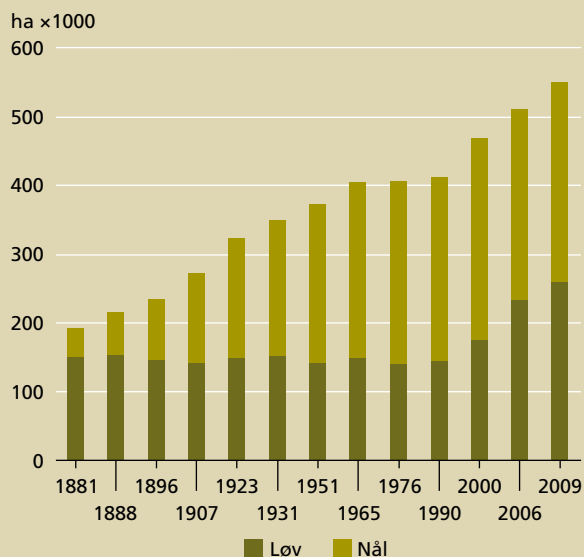
Mere naturpleje

Regeringen har som en del af Grøn Vækst-aftalen afsat midler til naturpleje af 130.000 ha i Natura 2000-områder. Også udenfor Natura 2000-områderne vil regeringen styrke naturplejen. I perioden 2010-2015 sikres pleje af 40.000 ha.

Landskabs- og biotopforbedrende beplantninger

I perioden 2010-2015 forudsættes årligt afsat 15 mio. kr. til etablering af landskabs- og biotopforbedrende beplantninger, herunder plantning af læhegn. Der er støtte til udgifter i forbindelse med

Udviklingen i det skovbevoksede areal i Danmark fra 1881 til 2009. Skovarealet udgør nu 13,5% af Danmarks landareal. Kilde: Skov og Landskab.

etablering af beplantningen samt renholdelse og vedligeholdelse i 3 år.

Natur- og miljøprojekter

I perioden 2010-2015 forudsættes årligt afsat 11 mio. kr. til målrettet støtte til fx planlægning af naturprojekter, pleje af sammenhængende græs- og naturarealer, etablering af græsningsselskaber, investeringer i forbindelse med beskyttelse af miljø, natur eller dyrevelfærd samt jordfordelinger i forbindelse med projekterne.

Mere natur

Regeringen vil frem mod 2020 forøge naturarealet med 100.000 ha – op til 75.000 ha frem mod 2015 og yderligere 25.000 ha frem mod 2020. I perioden 2010-2015 vil forøgelsen af naturarealet ske ved etablering af 50.000 ha med dyrknings-, sprøjte- og gødskningsfrie randzoner langs vandløb og søer over 100 m², 10.000 ha vådområder og 3.000 ha ådale, godt 4.300 ha ny natur i Natura 2000-områder samt 7.700 ha ny skov.

Beskyttelse af skov

Med Grøn Vækst vil regeringen sikre beskyttelsen af 20.000 ha med særlig værdifuld skov mod fældning og konvertering. I skovene skal der følges op på kommende anbefalinger fra det skovpolitiske udvalg om biodiversitet.

Biodiversitetshensyn i statsskovene

Naturstyrelsen varetager driften af ca. 197.000 ha skov-, natur- og landbrugsarealer. Det svarer til ca. ¼ af Danmarks skove og betydelige dele af arealet med beskyttede naturtyper.

Sikring af naturværdier og biodiversitet er et centralt mål for driften af statsskovene. For de skovbevoksede arealer er der gennem naturskovsstrategien fra 1994 sket en sikring af naturskov, og der er udpeget arealer, som er udlagt til urørt skov eller gamle driftsformer og med skovloven er bl.a. skovbryn og egekrat beskyttet. Siden 2005 har alle statsskovene endvidere været under omlægning til naturnær skovdrift. Det fører til yderligere udlæg af skov med særlige biodi-

Godt halvdelen af Danmarks ca. 30.000 plante- og dyrearter knyttet til skovene. Fremme af biodiversiteten i skovene kan blandt andet ske ved at gøre skovdriften mere naturnær. Det kan også ske gennem udlæg af fx urørt skov, stævningsskov og som her græsningsskov.

Naturen kan give mange oplevelser. Her ses en ivrig stæreunge, der sulten stikker sit næb frem fra det hul i træet, hvor stærene har bygget rede i et gammelt spættehul. Stæren er en hulerugende fugl, der i det meste af Europa er under pres. Det gælder også i Danmark, hvor bestanden af stære siden 1975 er halveret.

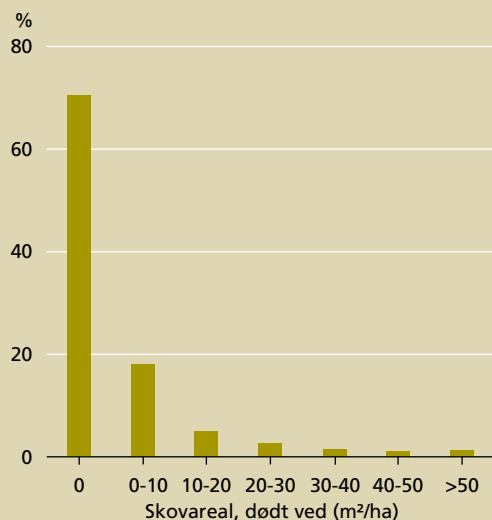
COLOURBOX

BERT WIKLUND

versitetsformål, såsom urørt skov, græsningsskov og stævningskov, men også genskabelse af flere vådområder og enge. Det indebærer også, at den kunstige afvanding via grøftesystemer i statsskovene så vidt muligt skal ophøre, og at der skal sikres mere dødt ved i skovene bl.a. ved overalt at bevare 3-5 træer pr. ha til naturligt henfald. Der skal også tages særlige biodiversitetshensyn i skovbryn, som skal domineres af hjemmehørende og egnskarakteristiske træer og buske.

Omlægningen til naturnær skovdrift fremmer generelt biodiversitetshensyn gennem anvendelse af lokalitetstilpassede, især hjemmehørende træarter, og ved opbygning af stabile skove med vedvarende skovdække, som kan forynges naturligt, og hvor skovklimaet opretholdes. Der anvendes som udgangspunkt ikke pesticider i statsskovene, og brug af kunstgødning er stærkt begrænset.

I forhold til biodiversitet er mængden af den døde træmasse, også kaldet dødt ved, et af de vigtigste levesteder for mange skovorganismer, som eksempelvis insekter og svampe. Figuren viser, at mængden af dødt ved i de danske skove er relativt lavt. Ca. 70% af skovarealet har intet dødt ved og gennemsnittet for danske skove er omkring 5 m³/ha.

Kilde: Skov og Landskab.

Retningslinier for pleje af Naturstyrelsens arealer med beskyttede naturtyper er fastlagt gennem en naturplejestrategi, som har til formål at bevare og udvikle naturværdierne. Gennem de senere år er en lang række moser og andre vådområder genskabt i statskovene ved rydning af nåleskov, og der er sket en genopretning af mange tilplantede eller tilgroede klitheder.

Naturstyrelsens arealer har siden 2007 været certificerede efter de to certificeringsordninger for skov, som findes på det danske marked, FSC og PEFC. Certificeringsordningerne stiller bl.a. krav om sikring af biodiversitetshensyn.

Naturplaner

Naturplanerne omfatter de udpegede internationale naturbeskyttelsesområder som samlet betegnes Natura 2000. Områderne dækker godt 8% af landets areal, og omfatter den mest truede og sårbare natur i europæisk sammenhæng. Hovedparten af landets største og mest kendte naturområder er omfattet, og over 40% af den

§ 3-natur, der er beskyttet ved national lov, ligger indenfor Natura 2000-områderne. Frem mod 2015 sigtes der mod en indsats, der kan stoppe tilbagegangen i biodiversiteten i disse områder. Der er med Grøn Vækst-aftalen fra 2009 til indsatsen i Natura 2000-områderne afsat i gennemsnit ca. 300 mio. kroner årligt frem til 2015.

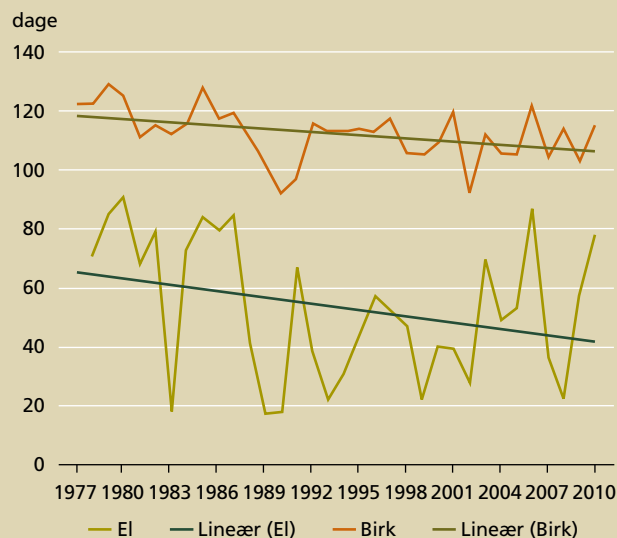
Mere vand i naturen

Frem mod 2015 vil regeringen sikre mere naturlige vandstandsforhold på 16.000 ha naturarealer i Natura 2000-områder.

Nationalt beskyttet natur (naturbeskyttelseslovens § 3)

Ca. 9% af Danmarks areal er heder, moser og søer mv., som er beskyttet mod ændringer via § 3 i naturbeskyttelsesloven. Der er i perioden 2011-2013 afsat 36 mio. kr. til at opdatere den eksisterende registrering af områderne, som har vist sig mangelfuld og ikke tilstrækkelig nøjagtig. § 3-arealerne er vigtige levesteder for en lang række plante- og dyrearter. Udover indsatsen i

Effekten af klimaændringer i Danmark udtrykt ved pollensæsonens indtræden for to træarter med luftbærent pollen (birk og el). Pollensæsonen begynder nu to-tre uger tidligere end da målingerne blev påbegyndt. Sådanne ændringer har blandt andet konsekvenser for de insekter og fugle, der skal tilpasse deres livscyklus til de nye vilkår. Klimaændringerne øger det pres en række arter i forvejen er udsat for. Kilde: Danmarks Meteorologiske Institut (DMI).

Natura 2000-områderne er der i 2010-2013 afsat penge til naturpleje med græsning og slæt på ca. 40.000 ha af den § 3-beskyttede natur udenfor Natura 2000-områderne.

Rationel naturpleje

Der er iværksat et forsknings- og udredningsprojekt, der skal identificere de mest omkostnings-effektive løsninger på forskellige plejebehov på natur- og halvkulturrealer og de udfordringer og muligheder, der ligger i støttesystemer og strukturelle forhold m.v.

Naturpleje som driftsgren

Der iværksættes inden for en ramme på 10 mio. kr. i perioden 2011-2013 et projekt med henblik på at undersøge mulighederne for at gøre naturpleje til en driftsgren, der kan give et driftsøkonomisk overskud.

Fredninger

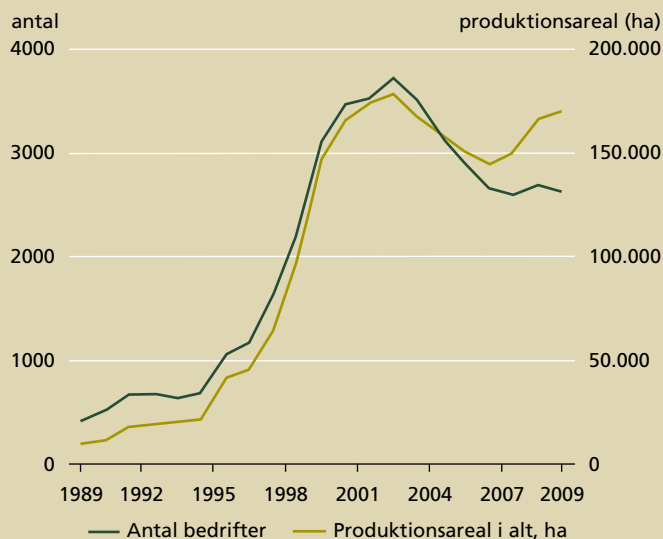
Fredninger sikrer områder mod fx bebyggelse, tilplantning, gødskning og sprøjtning. Mange fredninger gavner også naturen og biodiversiteten. Der anvendes ca. 10 mio. kr. om året til frednings-erstatninger.

Nationalparker

Der er ved udgangen af 2010 etableret tre nationalparker og yderligere to nationalparker forventes etableret i løbet af 2011 og 2012.

Naturprojekter

En række iværksatte naturprojekter færdiggøres frem mod 2015. Fra 2007 er der afsat 558 mio. kr. til over en årrække at gennemføre en Særlig Vand- og Naturindsats fordelt i 11 geografiske indsatsområder over hele landet. Indsatsen består af 47 projekter.

Reduceret belastning af naturen med ammoniak

Ammoniakbelastningen fra husdyrbrug skal reduceres. Ammoniaknedfald forringer den mest sårbare natur, vi har i Danmark. Derfor er kravene i husdyrloven blevet skærpet i 2011, sådan at reglerne for husdyrbrugene fremover bliver fastlagt efter, hvad det enkelte naturområde samlet set kan tåle at modtage. Det generelle udslip af ammoniak fra danske husdyrbedrifter reduceres fortsat frem mod 2020. Desuden arbejder Danmark inden for EU's rammer for, at det grænseoverskridende nedfald af ammoniak løbende reduceres.

Reduceret næringsstofbelastning af naturen

Store dele af dansk natur er afhængig af eller knyttet til vand af god kvalitet. Derfor vil gennemførelsen af EU-vandrammedirektivet få stor betydning. Målsætningen er at reducere kvælstofudledningen til de danske vandområder med 19.000 tons. Frem mod 2015 reduceres med 9.000 tons. Indsatsen overfor reduktion af fosfor og reduceret vand-

løbsvedligeholdelse, som også følger af vandrammedirektivet, vil ligeledes få stor betydning for vandkvaliteten og dermed biodiversiteten.

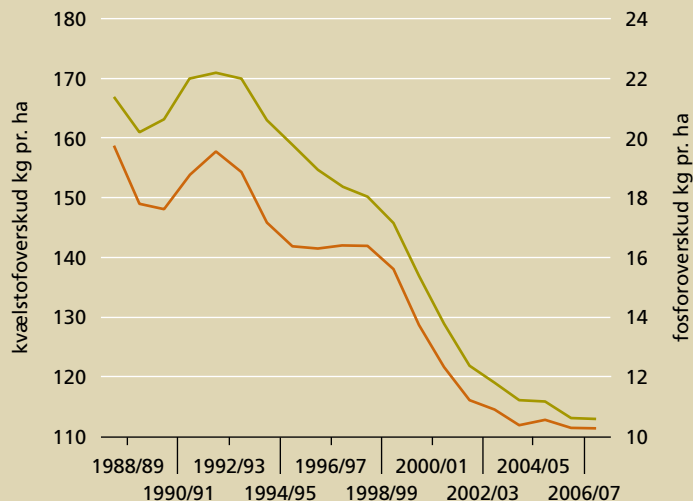
Reduktion i pesticidbelastningen

Målsætningen i Grøn Vækst er at reducere pesticidbelastningen. Der udvikles en ny belastningsindikator, som sikrer at belastningen kan følges. Endvidere skal der ske en reduktion i pesticidbelastningen bl.a. via en ny differentieret pesticidafgift, som sikrer, at de mest miljøbelastende pesticider pålægges den højeste afgift. Endelig indgår etableringen af de 50.000 ha randzoner i denne indsats.

Kvælstof- og fosforoverskuddet er faldet siden sidst i 1980'erne. I de senere år har overskuddet været stabilt.

— Kvælstof
— Fosfor

I henhold til EU's rammedirektiv for bæredygtig anvendelse af pesticider skal principperne for integreret plantebeskyttelse følges af alle professionelle brugere af pesticider pr. 1. januar 2014, hvilket medfører, at de skal anvende de midler, der belaster miljøet mindst.

Mere økologi

Frem mod 2020 vil regeringen arbejde for, at det økologiske areal skal udgøre 15 % af landbrugsarealet. I dag udgør arealet ca. 6½% af landbrugsarealet.

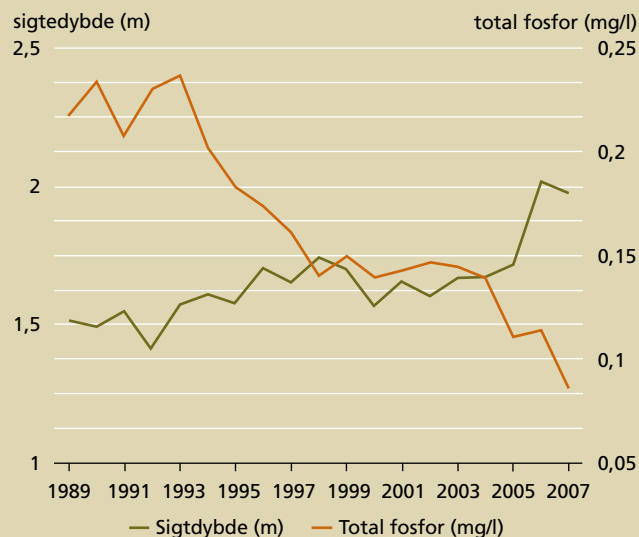
Hvordan måler vi?

En række indikatorer kan i dag på forskellig vis give os billeder af tilstanden og udviklingen for levestederne på land. Det kan fx være arealudviklingen i Danmark de sidste 100 år, bevaringsstatus for naturtyper og arter omfattet af EU's habitatdirektiv eller mængden af dødt ved i danske skove.

Indsatsen for vandløb og søer

I Danmark er der flere end 120.000 beskyttede søer større end 100 m². Dertil kommer ca. 50.000 søer og vandhuller mindre end 100 m², hvilket bringer det samlede antal søer i Danmark op på ca. 170.000. Det samlede areal med søer er på ca. 58.000 ha svarende til ca. 1,4% af landets areal. Der er ca. 69.000 km naturlige og menneskeskabte vandløb i Danmark. Ca. 75% er mindre vandløb, bække og grøfter med en bundbredde på mindre end 2½ meter.

De danske søer og vandløb har fra naturens side en rig flora og fauna. Hovedtruslerne mod biodiversiteten i vandløbene er slåning af grøde, udledning af spildevand samt tidligere tiders udretninger og opstemninger. I vandløb og søer er der indikationer på, at tabet af biodiversitet er standset og forholdene for dyr og planter er forbedret.

Udviklingen i sigtedybde (sommergennemsnit) og fosforkoncentration (årgennemsnit) i 20 danske ferskvandsøer for perioden 1989-2007. Stor sigtedybde er blandt andet udtryk for god vandkvalitet. I perioden ses en halvering af fosforkoncentrationen i de undersøgte ferskvandsøer. Sigtedybden i de undersøgte ferskvandsøer stiger i perioden med ca. 0,5 meter.

I søerne er hovedtruslen mod biodiversiteten fortsat forurening med næringsstoffer, især fosfor, fra landbrug og spildevand. Også udvaskning og vindafdrift af pesticider kan udgøre en risiko for biodiversiteten i vandløbene.

Mål og indsats

Søer og vandløb

Der er med EU-vandrammedirektivet fastsat en målsætning om god økologisk tilstand i vandløb og søer. Det betyder, at vandløb generelt skal have faunaklasse 5 (Dansk Vandløbsfaunaindeks), og at søernes indhold af klorofyl a (mål for algemængde i søvand) skal være på et niveau, der sikrer vækstvilkårene for dyre- og plantelivet.

Regeringens konkrete indsats udmøntes gennem en række planer, love og aftaler, som samlet set er med til at sikre miljø og natur i de danske vandløb og søer:

Vandplaner

Gennem mere end 20 år er der etableret flere hundreder nye søer og vådområder, der har medvirket til at forbedre vandmiljøet.

Regeringen har nu yderligere besluttet, at der skal udarbejdes 23 statslige vandplaner. Vandplanerne opstiller mål for, hvordan miljøtilstanden skal være i søer og vandløb. Vandplanerne beskriver, hvor meget et vandområde skal forbedres – og den fortæller også, hvordan forbedringen kan ske. Af vandplanerne fremgår således, hvordan der inden udgangen af 2015 skal ske en reduktion i mængden af kvælstof og fosfor i søerne, forbedre dyre- og planteliv i vandløb samt rense spildevandet mere og dermed forbedre naturen i vandløb. Dette skal som led i Grøn Vækst i 2010-2015 ske gennem blandt andet:

Andelen af Danmarks ca. 69.000 km naturlige og menneskeskabte vandløb med god biologisk tilstand er stigende (se figur side 14). Men der er fortsat behov for en betydelig indsats i landets vandløb. Med Grøn Vækst-planen er det besluttet at forbedre de fysiske forhold på udvalgte strækninger af op til 7.300 km vandløb. Her skal vedligeholdelsen af vandløb reduceres, der skal fjernes spærringer, og der skal ske genopretning af vandløb.

I Danmark er der ca. 170.000 søer og vandhuller, der er vigtige levesteder for blandt andet de danske padder.

COLOURBOX

BERT WIKLUND

- Reduktion af forureningen med kvælstof på 9.000 tons blandt andet som følge af etablering af ca. 10.000 ha vådområder.
- Reduktion af yderligere 10.000 tons kvælstof.
- Reduktion af forureningen med fosfor med 210 tons, herunder udlægning af 3.000 ha ådale og lovkrav om etablering af 50.000 ha dyrknings-, gødsknings- og sprøjtefri randzoner langs vandløb og søer over 100 m².
- Forbedring af de fysiske forhold på udvalgte strækninger af op til 7.300 km vandløb, herunder ændret vandløbsvedligeholdelse, fjernelse af fysiske spærringer og genopretning af vandløb.
- Forbedret spildevandsrensning fra byer og spredt bebyggelse.

POLFOTO

70% af Danmarks samlede areal er hav. Havet rummer en meget stor del af Danmarks biodiversitet. Samtidig yder havet en række økosystem-tjenester, som fx regulering af klima, vandkredsløb og føderessourcer. Havets natur er udsat for en række påvirkninger som fx fiskeri, forurening med næringsstoffer og etablering af store anlæg – påvirkninger, der kan have betydning for økosystemer og biodiversiteten.

Naturplaner

En lang række sårbare og truede arter er tilknyttet vandløb og søer. Naturplanernes målsætning (se side 26), om at sikre en god tilstand for naturtyper og arter vil få stor betydning for biodiversiteten i vandmiljøet.

Tilskud til vandløbsrestaurering

Der ydes gennem det danske fiskeriudviklingsprogram 2007-2013 tilskud til vandløbsrestaurering, som skal skabe flere og bedre levesteder for fisk og planter i danske vandløb. Projekterne er navnlig rettet mod at forbedre fiskenes levesteder gennem etablering af gydebanks, opvækstpladser og vandringsveje for fiskene. I programperioden er der hidtil blevet gennemført 152 projekter i 56 kommuner.

Årlige handlingsplaner for fiskepleje

For at fremme den naturlige reproduktion af fiskebestandene i de danske vandssystemer afsættes hvert år et større beløb til fiskepleje. I 2011 er der afsat 38 mio. kr. til projekter vedrørende udsætning af fisk og forbedring af fiskenes levesteder.

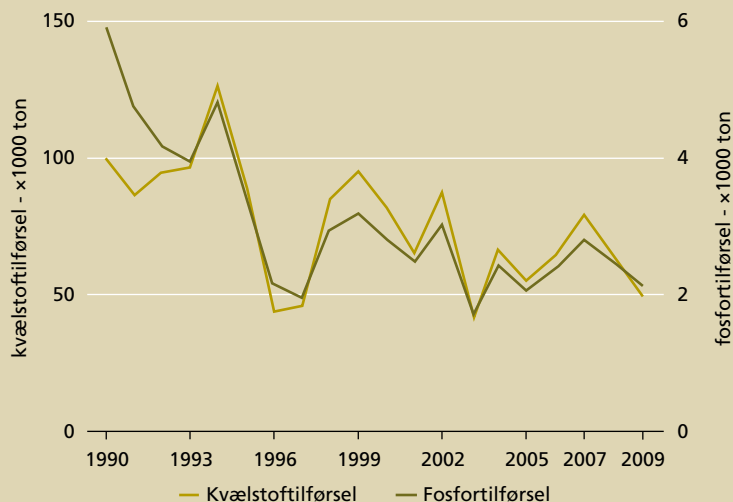
Akvakultur

For at fremme miljøvenlig produktion via akvakultur og dermed et mindre belastet vandmiljø til gavn for det vilde plante- og dyreliv i de ferske vande er der under Grøn Vækst afsat yderligere 100 mio. kr. i perioden 2010-2015.

Pesticidindsatsen i Grøn Vækst

Med Grøn Vækst-aftalen blev det besluttet, at der skal indføres et lovkrav om 50.000 ha med op til 10 meter brede dyrkningsfri, gødningsfri og sprøjtefri randzoner langs vandløb og søer.

De samlede årlige mængder af kvælstof og fosfor, der udledes til havet i perioden 1990 til 2009. Siden 1990 er udledningen af kvælstof reduceret med ca. 47%, mens fosformængden er reduceret med ca. 65%.

Naturbeskyttelsesloven (§ 3)

En stor del af Danmarks vandløb og søer er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, hvilket betyder at man ikke må ændre tilstanden i disse vandløb og søer.

Hvordan måler vi?

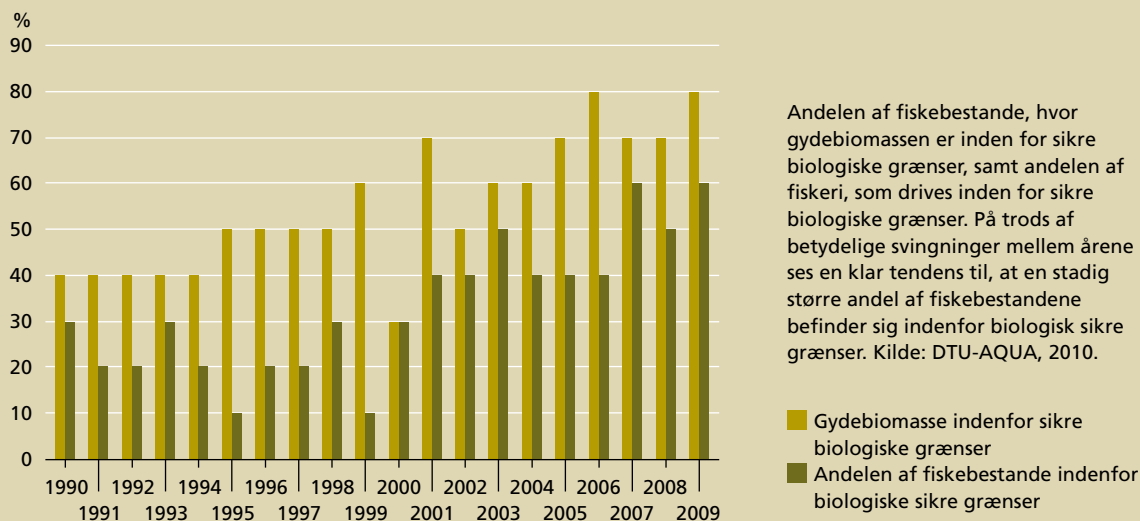
En række indikatorer kan i dag på forskellig vis give os billeder af tilstanden og udviklingen i søer og vandløb. Det kan fx være udviklingen i sigtddybden i danske feskvandssøer eller udviklingen i kvælstof- og fosforoverskud pr. ha.

Indsatsen for havet

Havet omkring Danmark fungerer som handelsvej, klimaregulator, kilde til fødevarer, navnlig i kraft af fiskeri, samt som kilde til energi og andre ressourcer. Denne brug af havet er stigende. Det er også populært at bo og tilbringe tiden ved kystområderne. Når anvendelsen af havet er stigende og flere og flere søger ud på havet og til kysterne, er det nødvendigt at beskytte naturværdierne og fortsat blive bedre til at udnytte dem uden at skade dem.

Havet rummer en omfattende del af Danmarks samlede biodiversitet. Men de menneskelige aktiviteter på land ved kysten og til havs påvirker havets økosystemer og biodiversitet.

Bestræbelserne for at beskytte og bevare havets biodiversitet står overfor to centrale udfordringer:

- Havets natur er ikke så nærværende og tilgængelig for mange mennesker, som naturen på land. Synliggørelse af havets betydning i naturbeskyttelsen og for menneskers velfærd er derfor en central udfordring for biodiversitetspolitikken.
- De menneskeskabte aktiviteter i Østersøen og Nordsøen skal belaste naturen mindst muligt. Fiskeri, olie- og gasudvinding og udledning af spildevand, næringsstoffer og miljøfarlige stoffer skal derfor finde sted på et bæredygtigt grundlag. På fiskeriområdet er der i EU blandt andet vedtaget flerårige forvaltningsplaner for en række fiske bestande, herunder torsk i Nordsøen, Skagerrak, Kattegat og Østersøen samt rødspætte og tunge i Nordsøen. Flere planer vil blive udviklet.

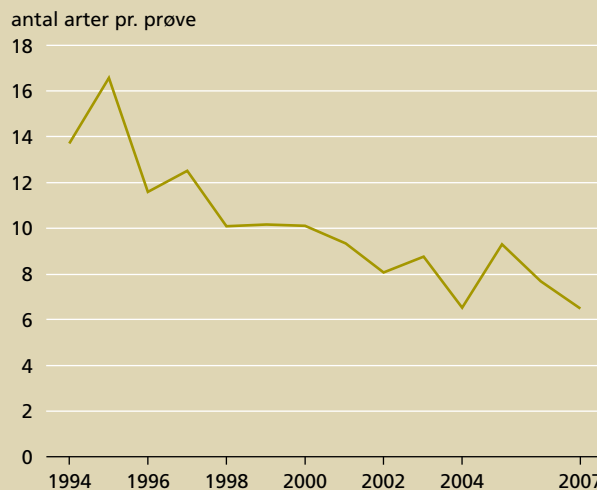
Mål og indsats

Det er regeringens overordnede mål at sikre eller opnå god miljøtilstand i alle havområder i 2020, således som det fremgår af havstrategiloven. Indsatsen for at opnå dette er omfattende og kompliceret. Desuden kræver det et omfattende samarbejde med vores nabolande, hvis indsatsen skal lykkes. Retningslinjerne for denne indsats er lagt i havstrategiloven og i havstrategidirektivet.

Regeringen vil således udarbejde de forudsatte havstrategier, som forventes at være operative ved udgangen af 2016. Arbejdet omfatter udarbejdelse af basisanalyser med beskrivelse af status for miljøtilstanden og påvirkningerne fra menneskelige aktiviteter i 2012. Efter en offentlig høring skal miljøministeren på denne baggrund i 2012 fastlægge miljømålsætninger med tilhørende indikatorer. Statslige, regionale og kommunale myndigheder er ved udøvelsen af beføjelser i medfør af lovgivningen bundet af de miljømål og indsatsprogrammer, der fastlægges i havstrategierne.

Det er regeringens overordnede mål for 2011-2020 at sikre en fortsat implementering af EU's vand- og naturdirektiver (Det vil sige vandrammedirektivet, habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet). Den samlede indsats skal ikke mindst gavne naturen i en række kystnære marine områder.

Det gennemsnitlige antal marine bunddyr, som eksempelvis muslinger og søstjerner, har i perioden 1994-2008 været faldende. Data stammer fra 20 overvågningsstationer i Kattegat og Bælthavet. Det er vanskeligt at vurdere, hvilke årsager der er hertil. I samme periode er forureningen med næringsstoffer reduceret væsentligt.

Havstrategierne dækker alle dele af de marine økosystemer og alle danske farvande. Der vil yderligere blive udarbejdet overvågningsprogrammer, som sættes i værk i 2014.

Ud over overvågningen vil de igangsatte indsatser på havområderne blive fastsat, så de kan indgå i de samlede indsatsplaner i 2015. Det gælder blandt andet:

Fastholdelse af dialogen med skibsfarten om udvikling af renere skibsfart

Renere skibsfart er ét af fem fokusområder i regeringens strategi mod luftforurening: "Ren luft til alle".

BERT WIKLUND

I Danmark har vi 14 forskellige arter af padder. De omfatter salamandre, frøer og tudser, fx som her skrubtudser. Padder er dyr med tynd, blød, fugtig hud, der lever i ferskvand eller på land, men som yngler i vand og lægger æg. Padder er mindre mobile og derfor særligt sårbare overfor fragmentering af landskabet, sådan som det ofte sker i forbindelse med større vejanlæg, eller når landmanden – for at gøre sine marker større – fjerner hegn, skel og små vandhuller. 6 af vores 14 paddearter er truet og står på rødlisten.

Forbedret samspil mellem fiskeripolitikken og biodiversitetspolitikken

EU's fælles fiskeripolitik skal have en langsigtet bæredygtig forvaltning som hovedpræmis. Der er igangsat et arbejde med en reform af den fælles fiskeripolitik, som forventes at løbe frem til udgangen af 2012 mhp. ikrafttræden 1. januar 2013. Her vil regeringen arbejde for, at den fælles fiskeripolitik baseres på en økosystemtilgang. Forvaltningen skal resultere i sunde økosystemer og levedygtige fiskebestande. Dette indebærer blandt andet ophør af discard (udsmid) – en praksis, hvor fiskere skaffer sig af med uønskede fangster af fisk ved at kaste fangsten overbord inden båden kommer i havn. Dette skal blandt andet ske gennem øget brug af mere selektive fiskemetoder. Ophør af udsmid vil være en topprioritet i reformdrøftelserne, hvor regeringen også vil arbejde for fremme af anvendelsen af flerårige fiskeriforvaltningsplaner med henblik på at sikre en langsigtet, bæredygtig forvaltning.

Udbygning af forvaltningsplaner for alle marine Natura 2000-områder frem til 2015

Miljømålsloven lægger rammerne for den danske implementering af vandrammedirektivet, habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet (Natura 2000-udpegningen). Ud af de 246 Natura 2000-områder i Danmark har 83 af dem marine naturtyper eller arter på udpegningsgrundlaget. Natura 2000 områderne på havet omfatter nu ca. 18% af det danske havområde. Fødevareministeriet er i fuld gang med at iværksætte foranstaltninger for at opfylde målsætningerne i Natura 2000-planerne.

Gennemførelse af reduktionsmål og indsats fastlagt i vandplaner og Grøn Vækst

Vandmiljøet er løbende forbedret gennem tre Vandmiljøplaner, der har ført til væsentlige reduktioner i udledningerne af kvælstof og fosfor og forbedring af naturbeskyttelsen gennem en bred indsats for at nedbringe landbrugets påvirkninger

Der findes 35 sælarter i verden i dag. De inddeles i to grupper, øresæler (søløver, pelssæler og hvalros) og ægte sæler. De ægte sæler nedstammer fra oddere eller måragtige rovdyr, der levede ved det nordlige Atlanterhav for 10-12 mio. år siden. I Danmark er der iagttaget seks forskellige sælarter, men kun den spættede sæl og gråsælen er hjemmehørende i danske farvande.

NATURSTYRELSEN

af vandmiljøet, natur og naboer. Grøn vækst af-talen bygger videre på dette.

Afslutning af regeringens særlige vand- og naturindsats

Den særlige vand- og naturindsats i perioden 2007-2009 har leveret et væsentligt bidrag til gennemførelsen af EU's vand- og naturdirektiver samt målsætningen om at bremse tilbagegangen i biodiversitet i 2010. Der blev afsat 558 mio. kr. til indsatsen, som omfatter 45 projekter i 11 geografiske indsatsområder. Indsatsområderne omfatter en række kystnære marine områder, herunder den centrale Limfjord, Lillebælt og Isefjorden.

Gennemførelse af Østersøaktionsplanen

Østersølandenes miljøministre vedtog i november 2007 østersøaktionsplanen (Baltic Sea Action Plan – BSAP). Baggrunden for planen er Østersøens kritiske miljøtilstand og det mangeårige samarbejde mellem østersølandene i HELCOM om at i imødegå dette. Planen har således til formål at skabe god miljøtilstand i Østersøen inden 2021, gennem en række fælles mål og indsatser på områderne: eutrofiering (næringsstofberigelse), miljøfarlige stoffer, biodiversitet/naturbeskyttelse og maritime aktiviteter.

Mål og indsatser søges fastholdt i Offshore handlingsplanen

For at sikre, at miljøpåvirkningerne fra produktion og den forudgående søgning efter olie og naturgas i den danske del af Nordsøen fortsat holdes inden for de grænser, der er afstukket gennem den nationale og internationale regulering opstillede miljøministeren sammen med operatørerne i 2005 en offshore handlingsplan. I august 2008

Snæbelen er en af EU's mest truede fiskearter. Den er i dag totalfredet i Danmark. Tidligere var snæbelen almindelig i hele den danske, tyske og hollandske del af Vadehavet, men i dag findes den kun naturligt i den danske del af Vadehavet. Vidåen er det vandløb, der har den største bestand af snæbler, men snæbelen anvender også Ribe Å, Varde Å, Brede Å, Kongeåen og Sneum Å som gydevandløb. Siden 2000 er der gennemført et målrettet EU-genopretningsprojekt til mere end 100 mio. kroner. Der er blandt andet fjernet spærringer og opstemninger i vandløb i Sydvestjylland, så leved forholdene for den truede snæbel er forbedret.

blev en ny offshore handlingsplan forhandlet på plads med olieoperatørerne med nye målsætninger for perioden 2008-2010. I marts 2009 blev målsætningerne gjort mere ambitiøse i en ny offshore handlingsplan. Mål og indsatser vil søges fastholdt i de løbende genforhandlinger af offshore handlingsplanen.

Gennemførelse af Ballastvand-konventionen

Ballastvandkonventionen hører under IMO (FN's søfartsorganisation). Konventionen blev vedtaget i 2004 og har til formål at mindske risikoen ved skibes udledning af ballastvand, der er en af de største kilder til indførelse af invasive arter i vandområderne. Forslag til gennemførelsen af konventionen i dansk ret er fremsat i marts 2011.

Opfølgning af regeringens samlede maritime strategi

Regeringen har i juli 2010 vedtaget en omfattende samlet maritim strategi, som ramme for en bæredygtig udvikling af de maritime erhverv i årene

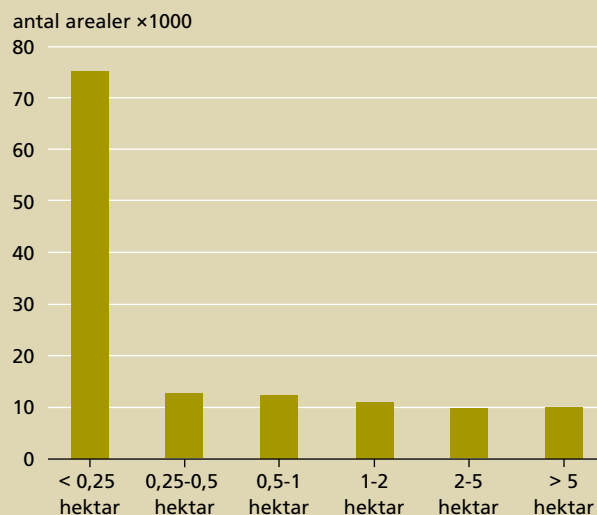
fremover. Strategien bygger bl.a. på gennemførelsen af havstrategidirektivet og havstrategiloven som det miljømæssige fundament for udviklingen af de maritime erhverv. Som led i arbejdet med strategien vil mulighederne for etablering af en sammenfattende, tværsektoriel fysisk planlægning for havområderne blive vurderet. Der vil endvidere blive arbejdet på at etablere en maritim dataportal i regi af Kort- og Matrikelstyrelsen.

Hvordan måler vi?

En række indikatorer kan i dag på forskellige vis give os billeder af tilstanden og udviklingen for naturen til havs. Det kan fx være udviklingen i tilførte mængder kvælstof til havet eller udviklingen af andelen af fiskebestande, der befinder sig inden for biologisk sikre grænser.

Antallet af de naturområder i Danmark, der er beskyttet med naturbeskyttelseslovens § 3. Naturområderne er fordelt på størrelse, og figuren viser blandt andet, at Danmarks ca. 130.000 lokaliteter med § 3-natur generelt er små. Ca. 60 % af lokaliteterne er mindre end ¼ hektar, hvilket er et klart billede på, at Danmarks natur generelt er opsplittet og dermed særlig sårbar for ydre pres. § 3-registreringen opdateres i perioden 2011-2013.

Indsats for bedre sammenhæng i naturen

Danmarks natur er mange steder opsplittet i små, og ikke fysisk sammenhængende områder. Fx er ca. 60% af de ca. 130.000 lokaliteter med § 3-natur opsplittet på arealer mindre end ¼ ha og yderligere ca. 30% af § 3-arealerne er under 5 ha. Det har betydning for det vilde plante- og dyreliv og gør områderne særligt sårbare for ydre påvirkninger.

Denne opsplittning af naturen – fragmenteringen – er særlig markant for de lysåbne naturtyper som enge, overdrev, heder og moser, der også mange steder gror til på grund af mangel på pleje.

Fragmenteringen medfører også forringede spredningsmuligheder for mange arter.

Ved på længere sigt gradvis at sikre bedre sammenhæng i naturen, kan beskyttelsen af naturen forbedres blandt andet fordi mulighederne for at plante- og dyrearter bedre kan sprede sig i landskabet forbedres.

Mål og Indsats

Sikring af en bedre sammenhæng i naturen skal bygge på de eksisterende Natura 2000-områder, § 3-arealer uden for Natura 2000-områderne, skove og ådale samt en række marginale lavbundsarealer, randzoner m.v.

Gennem mange år har naturforvaltningen i Danmark ført til etablering af ny natur, der de steder, hvor de etableres, modvirker fragmenteringen og skaber bedre sammenhæng i naturen. Også de kommende år vil bidrage med konkrete indsatser, der kan medvirke til at begrænse fragmenteringen:

SANDOR HESTBÆK MARKUS

Selv meget mobile arter som her ræven lever et farligt liv i den fragmenterede danske natur. Bestanden af ræve er dog ikke i sig selv truet af trafikken.

- Naturarealet som følge af Grøn Vækst øges med op til 75.000 ha frem mod 2015. Det sker ved naturgenopretning og skovtilplantning og etablering af vådområder m.v. samt etablering af ca. 50.000 ha med dyrknings-, sprøjte- og gødningsfrie randzoner langs vandløb og søer.
- Med naturplanerne sigtes mod at øge størrelsen og kvaliteten af en række naturområder indenfor Natura 2000-områderne. Således skal op mod 16.000 ha genskabes med mere naturlig vandstand, ligesom der etableres ca. 4.300 ha ny natur.
- Med naturplanerne sigtes tillige mod en række steder i Natura 2000-områderne aktivt at sikre bedre sammenhæng mellem naturarealerne ved at skabe korridorer mellem naturarealer.
- Der gennemføres fortsat fredninger og i en række af disse fastholdes naturlige strukturer, arealer m.v., der lokalt kan medvirke til at fastholde spredningsmuligheder m.v. for det vilde plante- og dyreliv.

BERT WIKLUND

Danmark har som et af de første lande i Europa udarbejdet en handlingsplan for invasive arter. Her ses den invasive kæmpebjørneklo på fremmarch i det danske landskab (se også billede side 47).

BERT WIKLUND

Danmarks natur er i dag opsplittet eller fragmenteret på grund af byudvikling, jernbaner, landbrugets strukturudvikling og som her store vejanlæg. I dag er 60% af de ca. 130.000 lokaliteter med eng, overdrev, mose og hede mindre end ¼ hektar. Det påvirker plante- og dyrelivet og gør områderne mere sårbare for ydre påvirkninger.

- Med tilskud til etablering af landskabs- og biotopforbedrende beplantninger og til etablering af vandhuller, vegetationsstriber m.v. i landskabet skabes lokalt mange steder bedre sprednings-, yngle- og fourageringsmuligheder for det vilde plante- og dyreliv.
- I forbindelse med nye infrastrukturstrukturanlæg forsøges det i reglen at fastholde sammenhænge i naturen, fx gennem etablering af faunapassager, etablering af "erstatningsnatur" osv. Der anvendes betydelige ressourcer på natur- og miljøoptimering af større, statslige anlægsprojekter.

Hvordan måler vi?

Fragmentering har ikke sin egen indikator, men antallet og størrelsen af § 3-beskyttede naturområder er en god indikation på fragmenteringen.

2. Arterne og generne

Ingen ved hvor mange plante- og dyrearter, der findes i verden. Vi kender ca. 1,75 mio. arter af dyr og planter, men nogen videnskabsfolk mener, at der findes op mod 60 mio. I Danmark har vi ca. 30.000 arter.

Samfundsudviklingen har ført til en række påvirkninger af naturen (pladsmangel, fragmentering, forurening m.v.). Det har ført til et stadigt stigende behov for mere dynamisk forvaltning af vores arter og deres levesteder. De nævnte forandringer accelererer også naturens dynamik, hvilket blandt andet betyder, at nogle arters udbredelsesområde ændres, og arter dermed kan forsvinde fra eller indvandre til Danmark. De kendte pres på naturen forstærkes af, at klimaet forandrer sig hurtigt, og at globaliseringen flytter rundt på plante- og dyrearter.

COLOURBOX

Bæveren uddøde i Danmark for mere end 1000 år siden, men i 1999 blev 18 bævere, som var indfanget ved Elben i Tyskland, udsat i Flynder Å-systemet ved Klosterheden i Vestjylland. Siden da har bæveren bredt sig til et større område, og bestanden er nu øget til mindst 140. Bæveren har allerede ændret landskabet i Klosterheden radikalt og været med til at skabe bedre levevilkår for en række sjældne dyre- og plantearter bl.a. isfluglen. Der er dermed med menneskets hjælp skabt mere biodiversitet. I perioden 2009-2010 er der udsat 14 bævere i oplandet til Arresø i Nordsjælland. Bæveren er med en kropslængde på 95-135 cm Europas største gnaver. En voksen bæver vejer mellem 15 og 35 kg.

Mål og indsats

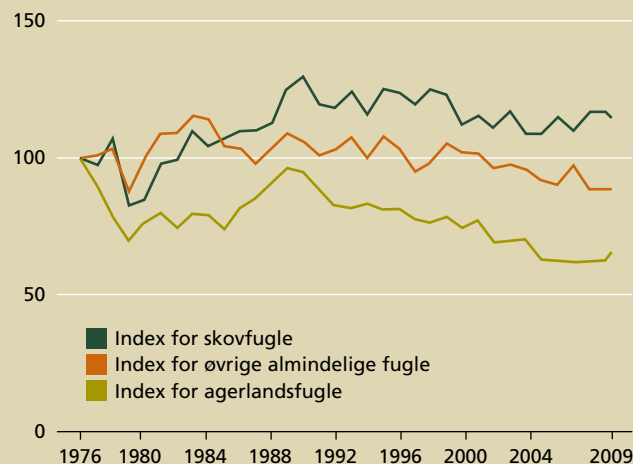
Forvaltningen af arter i Danmark sker primært på grundlag af EU's naturdirektiver, VVM-direktivet, naturbeskyttelsesloven, skovloven, EU's fælles fiskeripolitik, fiskeriloven samt jagt- og vildtforvaltningsloven. Endvidere er Danmark gennem internationale aftaler generelt forpligtet til at bevare naturligt hjemmehørende vilde plante- og dyrearter samt gamle danske husdyrracer og fødevareplanter.

Regeringen vil sikre, at den aktive beskyttelse af arter dels sker gennem direkte beskyttelse af udvalgte arter, dels gennem beskyttelse af levesteder samt områder omfattet af en særlig beskyttelse, herunder især § 3-arealerne og Natura 2000-områderne. Indsatsen for arterne i dansk natur skal derfor ses i tæt sammenhæng med den indsats, der er beskrevet for levestederne.

Hertil kommer, at vildtforvaltningen har til formål at sikre arts- og individrige vildtbestande bl.a. ved at regulere jagten, så den sker efter økologiske og etiske principper.

Skoven er den naturtype, som fra naturens hånd som udgangspunkt rummer den største biodiversitet. Men på grund af mange års effektiv og moderne skovdrift er der relativt få gamle træer m.v. i vore skove sammenlignet med naturskove, der har været urørte gennem mange år. Det har stor betydning for mange arter, der har gamle og døde træer som levested. Med blandt andet de nye principper for naturnær skovdrift i statsskovene og tilskudsordninger til private lodsejere er det tanken at give de trængte skovarter en hjælpende hånd.

Indeks for 22 arter af agerlandsfugle, 22 arter af skovfugle samt 32 arter af øvrige almindelige danske fugle. Kilde: Helbjerg og Eskildsen 2010.

Forvaltningsplaner

For en række af de sjældne og truede arter er der udarbejdet forvaltningsplaner, der sigter mod at opretholde bestandene og deres levesteder og forhåbentlig også få bestandene til at vokse. I løbet af det kommende år vil der bl.a. komme nye forvaltningsplaner for alle arter af flagermus, for hasselmus og for birkemus.

Der vil i 2011 også blive udarbejdet planer for hare og agerhøne. Der er gennemført forsøgsmæssig fredning af haren i Himmerland.

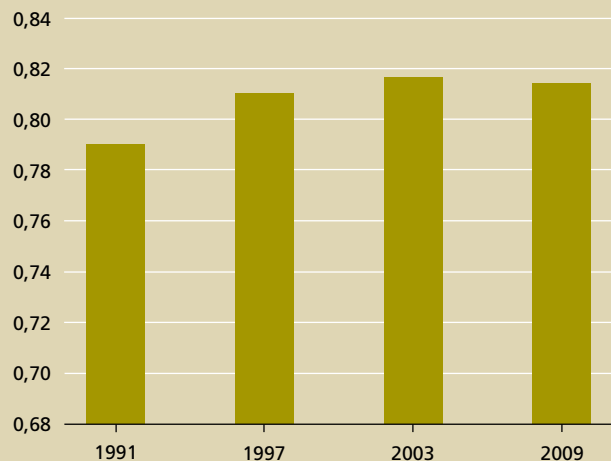
Forvaltningsplan for ål

Der er udarbejdet en forvaltningsplan for ål med det formål at beskytte den danske ålebestand ved hjælp af fredninger og reduceret fiskeri. Planen er udarbejdet på baggrund af en EU-forordning om foranstaltninger til genopretning af bestanden af europæiske ål. Planen er godkendt af EU-Kommissionen i 2009.

Naturprojekter

Der er gennemført en række naturprojekter målrettet særligt truede arter. Det måske største arts-projekt er gennemført i Sydvestjylland, hvor en af EU's mest truede fiskearter – laksefisken snæbelen – findes. I de vandløb, hvor snæbelen lever, er der tidligere bygget en række spærringer og opstemninger, ligesom dambrug langs vandløbene har påvirket snæbelen negativt. Omkring år 2000 vurderede man, at bestanden var på 6000-7000 individer. Der blev derefter igangsat et stort EU-genopretningsprojekt til mere end 100 mio. kr., der har fjernet spærringer og opstemninger, ligesom dambrug ikke længere tager store mængder vand fra vandløbet. Det betyder, at mange af snæblens levesteder er genetableret, og det forventes, at snæbelen i de kommende år vil øges i antal. Samtidig er levevilkårene for mange andre arter forbedret. Tilsvarende indsatser er iværksat i en række andre vandløb over hele landet, bl.a. som opfølgning på den danske laksehandlingsplan.

Indeks for danske ynglefugle på rødlisten i perioden 1991-2009. Indekset indikerer, at forholdene for rødlistede danske ynglefugle er en smule forbedret siden 1991. Pihl og Flensted 2010.

Udsætning og reintroduktion

En række dyrearter har stor indflydelse på naturens dynamik. Nogle af disse arter er forsvundet for mange år siden, og vil kun med aktiv hjælp kunne komme tilbage til dansk natur. Det gælder fx den europæiske bæver. I Danmark har vi sat bæver ud i både Jylland og på Sjælland. Bæverne fælder træer og laver opstemninger af vandløb, så der skabes vådområder i skoven. Vådområder er levested for en lang række arter som fx padden.

Mulighederne for udsætning af blandt andet Europa's største insekt – eghjorten, og den sjældne sommerfugl mørk pletvinge, som forsvandt ret pludseligt fra Danmark i starten af 1980'erne samt europæisk bison – skal undersøges i de kommende par år.

Indsats for honningbien

Regeringen har med Grøn Vækst-aftalen og med udgangspunkt i regeringens biavlstrategi igangsat en indsats for honningbien over de kommende 5 år med 3,5 mio. kr. årligt, hvor det blandt andet undersøges, hvordan man fremmer forekomsten af vilde blomster, der kan være pollen- og nektarkilde udenfor afgrødernes blomstringsperiode.

Bevarelse af den brune bi (Læsø-bien)

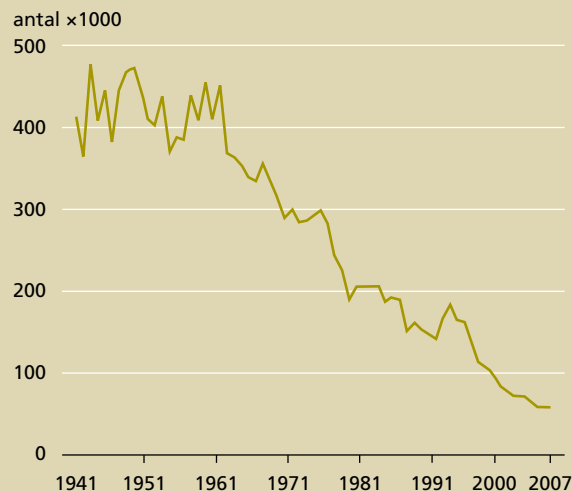
Fødevarerministeriet giver tilskud til bevarelse af familier af brun bi og information om den brune bi, der primært lever på Læsø.

Bevarelse af plantegenetiske ressourcer

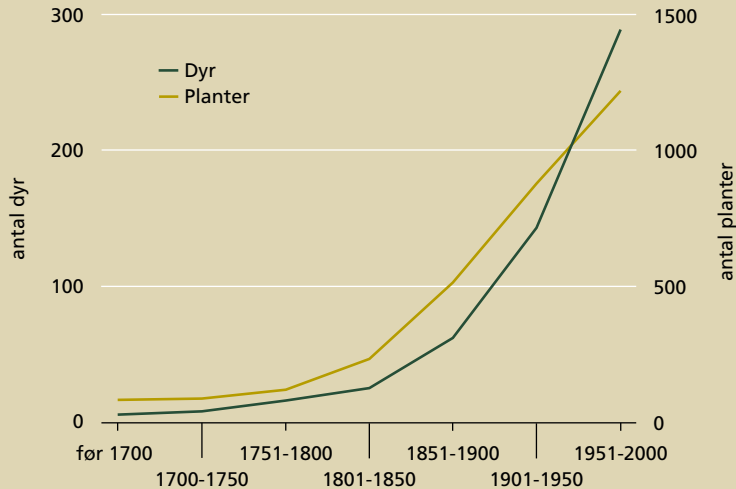
Danmark har tilsluttet sig FAO's (FN's fødevarer- og landbrugsorganisation) internationale traktat om plantegenetiske ressourcer og er dermed forpligtet til at bevare og sikre bæredygtig udnyttelse af de plantegenetiske ressourcer i de danske fødevarerplanter og deres vilde slægtninge. Danmark har tilsluttet sig FAO's internationale traktat om plantegenetiske ressourcer og er dermed forpligtet til at

Mange forskellige pres fører gradvis til, at Danmark får færre blomsterrige landskaber. Der er grønt og dejligt, men der kommer mere og mere til at mangle farve og variation. Arter som fx nælder, tidsler, mælkebøtter og forskellige græsser, der kan tåle meget kvælstof, tager over, og de arter, der ikke tåler meget kvælstof m.v. forsvinder.

Vildtudbytte for hare. Haren, der har været en karakteristisk art i det åbne land, ser ud til at være gået markant tilbage siden starten af 1960'erne. Dette skyldes især, at harekillingerne har en meget høj dødelighed. Der vil i 2011 blive udarbejdet en forvaltningsplan for haren, ligesom der er gennemført en forsøgsmæssig fredning af haren i Himmerland. Kilde: DMU 2009.

bevare og sikre bæredygtig udnyttelse af de plante-genetiske ressourcer i de danske fødevarerplanter og deres vilde slægtninge. De plantegenetiske ressourcer er forudsætning for al planteavl, hvorfor en ansvarlig forvaltning af naturressourcerne også omfatter de plantegenetiske ressourcer, der søges bevaret enten på naturlige voksesteder eller i genbanker. Sikring af de genetiske ressourcer er forudsætningen for at kunne udvikle plantesoerter til fremtidige behov, fx af hensyn til nye kvaliteter i fødevarerplanter eller som led i tilpasning til klimaændringer. Fødevarerministeriet har udarbejdet en handlingsplan for bevarelsen af plantegenetiske ressourcer for perioden 2011-2013, der afløser handlingsplanen for 2008-2010. Der er afsat 1,5 mio. kr. pr. år til at gennemføre aktiviteter i handlingsplanen, ligesom der under landdistriktsprogrammet med et årligt budget på 4 mio. kr. er etableret en tilskudsordning for demonstrationsprojekter om plantegenetiske ressourcer.

Det akkumulerede antal introducerede arter, der er blevet registreret i naturen i Danmark igennem de sidste 300 år. Kun de arter, hvor årstal for første fund i naturen kendes, er taget med. Figuren viser, at der fortsat kommer nye, potentielt invasive, arter til landet. Kilde: NOBANIS database, Naturstyrelsen 2010.

Bevarelse af de husdyrgenetiske ressourcer

Danmark har tilsluttet sig FAO's internationale handlingsplan for husdyrgenetiske ressourcer. For fortsat at have mulighed for at tilpasse den animalske fødevarerproduktion til nye udfordringer, der fx kan følge af klimaforandringer, nye sygdomme eller forbrugerkrav, er det vigtigt at sikre en mangfoldig husdyrgenetisk ressource, herunder sikre de udrydningstruede oprindelige danske husdyrracer. Fødevarerministeriet giver tilskud til at bevare gamle danske husdyrracer, herunder blandt andet til avlere af disse gamle racer. Basis for tilskuddene er Genressourceudvalgets strategi 2009-2012 for bevaringsarbejdet med genetiske ressourcer hos gamle husdyr.

Bevaring og brug af skovgenetiske ressourcer

Der er etableret et tostrengt genbevaringsprogram for træer og buske, der både skal sikre bevaring og anvendelse af de genetiske ressourcer. Der er dels udpeget et netværk af bevaringsarealer på Miljøministeriets arealer for at sikre en dynamisk genbevaring. Dels er der igangsat fremavlsprogrammer, som supplerer in situ genbevaringsnetværket og medvirker til, at den danske genpulje bringes i anvendelse ved bl.a. skovrejsning og andre plantninger i natur og landskab. Indsatsen vil blive fortsat og videreudviklet i lyset af de udfordringer bl.a. klimaforandringer kan medføre.

Bekæmpelse af invasive arter

Invasive arter er plante- eller dyrearter, der af mennesket er transporteret til en anden del af verden, hvor de truer hjemmehørende arter. På verdensplan regnes invasive arter for at være den måske næststørste trussel mod naturens mangfoldighed

I dansk natur har vi omkring 50 invasive arter. En af dem er kæmpe-bjørneklo som oprindeligt menes at stamme fra Kaukasus mellem Sortehavet og Det Kaspiske Hav. Planten blev i 1800-tallet indført til haver over det meste af Europa. Den kom til Danmark i 1870. I dag er kæmpe-bjørneklo et stort problem i moser, enge, strandenge, skove og rekreative områder i hele det nordlige, vestlige og centrale Europa. Planten er et problem, dels fordi plantens saft i kombination med sollys fremkalder sår og svidninger, der minder om brandsår; dels fordi planten kvæler og udkonkurrerer den øvrige vegetation i de områder, den invaderer. Fugle, sommerfugle og de fleste andre danske dyr kan ikke leve i bevoksninger af bjørneklo.

BERT WIKLUND

I dansk natur har vi omkring 50 invasive arter. Det er fx arter som kæmpe-bjørneklo, rynket rose og mårhunden.

Danmark har som et af de første lande i Europa udarbejdet en handlingsplan for invasive arter. På baggrund af handlingsplanen er der igangsat en række informationsprojekter og bekæmpelsesinitiativer. Endvidere er implementeringen af Ballastvandkonventionen igang med det formål at sikre rensning af ballastvand fra skibe for at minimere risici for udslip af invasive arter.

Danmark har desuden sekretariatet for det internationale samarbejde om invasive arter, NOBANIS, mellem 18 nord- og centraleuropæiske lande.

Hvordan måler vi?

Arterne i den danske natur overvåges via det nationale overvågningsprogram, den særlige kortlægning og registrering i Natura 2000-områderne og via særskilt overvågning af arter som fx bæver og engfugle. Der gennemføres også overvågning i særlige områder som fx Tøndermarsken i Sønderjylland. En række indikatorer kan i dag på forskellig vis således give os billeder af tilstanden og udviklingen for en række arter. Det kan fx være indeks for agerlandsfugle, skovfugle og øvrige almindelige danske fugle eller udviklingen i vildtudbyttet for hare.

THUNDAFUNDA

Den største mangfoldighed af biodiversitet findes i u-landene, hvor arbejdet for at sikre biodiversiteten og for at bekæmpe fattigdom ofte er to sider af samme sag.

3. Den globale biodiversitet

På Biodiversitetskonventionens partsmøde i 2010 i Nagoya i Japan blev der vedtaget nye internationale mål om biodiversitet. Mødet i Nagoya fik også skabt sammenhæng mellem biodiversitet, økonomisk vækst, energi, klimaforandringer, fødevarer sikkerhed under en overordnet dagsorden for grøn og bæredygtig økonomi. De internationale 2020-mål for biodiversitet indeholder også en indsats for den globale biodiversitet. Mødet vedtog desuden Nagoya-protokollen, en aftale om retfærdig og ligelig fordeling af udbyttet ved genetiske ressourcer (ABS).

I Danmark tager vi udfordringen alvorligt. Der skal fortsat være et stærkt dansk engagement i de internationale forhandlinger om biodiversitet. Danmark skal yde økonomisk støtte til de internationale biodiversitetsfora, og fortsætte med at understøtte naturbevaring via den danske udviklingsbistand.

THUNDAFUNDA

Det generelle billede er, at udviklingen for naturen i Danmark er kraftigt påvirket af den menneskelige aktivitet og virketrang. Skal Danmark og alle andre lande i verden vende udviklingen for biodiversitet, er der fortsat behov for en indsats. Omvendt skal der også fortsat være plads til produktion af blandt andet mad og træ.

WIKIMEDIA COMMONS

2020-målene for biodiversitet rummer også en indsats for den globale biodiversitet og en aftale – Nagoya-protokollen – om retfærdig og ligelig fordeling af udbyttet ved brug af genetiske ressourcer (ABS). Det er udfordringer, som Danmark tager alvorligt. Og der er mange grunde til at beskytte den globale biodiversitet. Fx stammer ¼ af den medicin, som vi i dag bruger i Vesten, oprindeligt fra regnskoven. Potentialet i de mange uudforskede planter i regnskoven menes at være endnu større.

Mål og indsats

Miljøministeren vil fortsat yde en aktiv international indsats for, at Nagoya-beslutningerne kan blive ført ud i livet, og det globale 2020-mål om at stoppe tabet i biodiversiteten kan blive opfyldt til gavn for global udvikling og bekæmpelse af fattigdom.

Fra dansk side vil man i forbindelse med Kommissionens arbejde med EU's biodiversitetsstrategi konstruktivt arbejde for, at EU-opfølgningen af Kommissionens strategi bliver konkret og ambitiøs. Det forventes, at sektorpolitikkerne i den kommende budgetperiode leverer et stærkere bidrag til medlemslandenes gennemførelse af EU's biodiversitetsstrategi.

Til at understøtte de internationale forhandlinger og sikre en solid global ramme for de globale forhandlinger vil regeringen fortsat yde økonomisk støtte til forskellige internationale fora for biodiversitet.

Udviklingsbistand

Den største mangfoldighed af natur findes i u-landene. En af de helt store udfordringer bliver derfor at få opfyldt målsætningen om at skaffe flere ressourcer til at vende den negative udvikling for naturens mangfoldighed i u-landene – en indsats, som også er en vigtig forudsætning for at bekæmpe fattigdom. I kampen om naturressourcer i udviklingslande er især de fattigste befolkningsgrupper – herunder visse oprindelige folk – særligt udsatte. Danmark er allerede et af de lande, der relativt yder mest i udviklingsbistand både generelt (ca. 0,8% af BNP) og mere specifikt til formål, der understøtter en bæredygtig udnyttelse af naturressourcerne og bevarelse af biodiversitet.

NANA REIMERS

For regeringen er det vigtigt at øge befolkningens forståelse for naturens værdier og behovet for at passe på naturen. Forståelsen for denne vigtige opgave kan fremmes ved at flere mennesker kommer ud i naturen og ved, at ikke mindst børn og unge får flere tilbud om oplevelser i naturen. Det kan være på mountainbike, på fisketuren, skovturen og strandturen eller som her i forbindelse med drageflyvning.

Værdisætning af naturen og økonomiske incitamenter

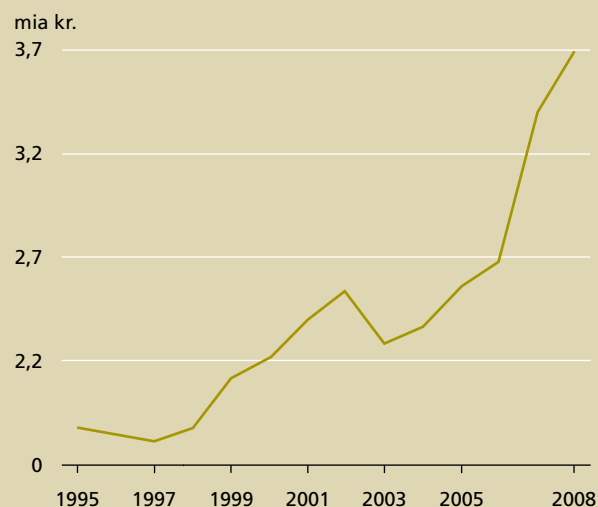
At skaffe flere ressourcer til den globale indsats for naturens mangfoldighed er ikke kun et spørgsmål om udviklingsbistand fra i- til u-lande. Det handler i høj grad om at sætte økonomisk værdi på naturens mangfoldighed som leverandør af fødevarer, brændsel, tøj, medicin, klimaregulering og andre grundlæggende fornødenheder for mennesker for derigennem at skabe økonomiske incitamenter for at beskytte naturen og fjerne incitamenterne til at ødelægge den gennem fx skovrydning og overfiskning. Danmark vil arbejde for, at sådanne "innovative finansieringsmekanismer" bliver udviklet via blandt andet det internationale biodiversitets-, klima- og bæredygtighedsarbejde. Danmark yder bl.a. økonomisk støtte til TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) programmet, et multi-donor program, som skaber det videnskabelige og praktiske grundlag for at kunne prisfastsætte værdien af de naturressourcer, vi forbruger, med henblik på bl.a. at give erhvervslivet og sam-

fundene de nødvendige redskaber for at kunne frembringe reelle grønne omkostningsberegninger og regnskaber.

Opfølgning af Nagoya-protokollen om adgang til genetiske ressourcer og udbyttedeling (ABS)

Retfærdig fordeling af udbyttet ved at udnytte genetiske ressourcer til produktion af fx medicin, kosmetik og planteforædling er i sig selv et vigtigt incitament til at beskytte naturens mangfoldighed, og det er i høj grad, hvad Nagoya-protokollen handler om. Baggrunden for protokollen var især u-landenes ønske om bindende regler med henblik på at forhindre "biopirateri" – at genetiske ressourcer fra deres rige biologiske mangfoldighed hentes og udnyttes af virksomheder i i-landene uden deres vidende og uden, at de får del af udbyttet.

Drifts- og kapitaludgifter
i alt for kategorien
biodiversitet og landskab.
Kilde: Den offentlige
sektors miljøregnskaber,
Danmarks Statistik 2010.

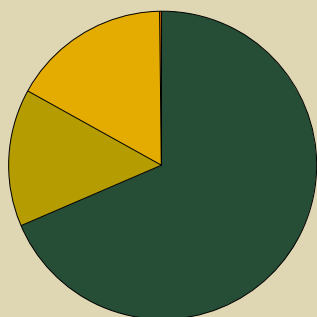

Danmark har gennem et langt forhandlingsforløb i EU og internationalt skubbet på for at få vedtaget ABS-protokollen og vil arbejde for effektiv efterlevelse af protokollen nationalt og i EU. Målet er, at alle medlemsstater og EU samlet vil ratificere protokollen hurtigst muligt.

Danmark har indtil nu ydet støtte til de afrikanske lande til at være bedst muligt forberedt til forhandlingerne om Nagoya-protokollen, og Danmark vil også fremover støtte Afrikas praktiske implementering af protokollen. Der er således afholdt en dansk finansieret Afrika-konference i 2010, og Danmark bidrager med yderligere 10 mio. kr. i 2011-2012 til Afrikas bestræbelser med at implementere protokollen.

Projekt om borgerinddragelse

Naturen skal være en folkesag. Borgerinvolvering og fælles ansvarsfølelse er forudsætninger for, at strategier og handlingsplaner for naturen kan føres ud i livet. Det planlægges at søsætte et større borgerinddragelsesprojekt om holdninger og ønsker til beskyttelsen og udviklingen af biodiversiteten.

Offentlighedens viden om biodiversitet ifølge Eurobarometer baseret på 1003 danske respondenter. Som led i at gøre biodiversitet til en folkesag er det centralt, at flere danskere får kendskab til, hvad biodiversitet er. Kilde: Flash Eurobarometer, European Commission 2007.

- Ved ikke 0%
- Har hørt om det og ved hvad det er 17%
- Har hørt om det, men ved ikke hvad det er 15%
- Har aldrig hørt om det 68%

4. Indsatsen som en folkesag

Tilbagegangen i biodiversiteten kan kun standses, hvis der er en bred forståelse for, at det er nødvendigt. Indsatsen for at beskytte biodiversiteten skal være en folkesag. Det kræver åbenhed, dialog og formidling.

Efterhånden bor de fleste af os i byer. Det er de færreste af os, der i det daglige oplever afhængighed af naturen, og at vi lever af og med naturen. Vi er kommet på afstand af naturen og ved måske slet ikke, hvad biodiversitet er.

Samtidig lyder ordet "biodiversitet" videnskabeligt og opleves af mange som abstrakt. Der er nok heller ikke mange, som umiddelbart ved, hvad vi mere præcist skal forstå ved "naturens mangfoldighed". En undersøgelse tyder på, at kun 17% af danskerne ved, hvad biodiversitet er, mens 35% af borgerne i EU ved det. I Danmark bruger vi i daglig tale "natur" som synonym for biodiversitetsbegreb.

Klar kommunikation vanskeliggøres også af, at det kan være svært præcist at sige, hvornår overskridelsen af naturens grænser og tabet af plante- og dyrearter kan få afgørende konsekvenser.

Vi skal blive bedre til at kommunikere klart og forståeligt og skabe tydelige billeder på, hvad det vil sige at beskytte og benytte dansk natur på en bæredygtig måde.

Mål og indsats

Miljøministerens langsigtede målsætninger er:

- at øge forståelsen for naturens værdier og behovet for at passe på naturen.
- at danskerne involveres mere i at passe på naturen og den store viden og det store engagement, som findes mange steder, bør udnyttes bedre.
- at flere mennesker kommer ud i naturen gennem til stadighed at vedligeholde formidling af

Det er vanskeligt at sætte økonomisk værdi på naturens mangfoldighed. Men der er ingen tvivl om, at naturen og biodiversiteten er en vigtig del af grundlaget for det samfund, som vi har i dag.

Langt de fleste danskere boer i byer. Kun ganske få af os oplever i det daglige, at vi er afhængige af naturen. Vi er på den måde kommet på afstand af naturen, men der er ingen tvivl om, at rigtig mange af os er glade for naturen.

COLOURBOX

OLE MALLING

mulighederne for at glæde sig over naturoplevelser i hele landet.

- at der også er tilbud om naturoplevelser for børn og unge samt udsatte grupper.

Der er allerede iværksat mange aktiviteter, som medvirker til at udbrede kendskabet til naturens mangfoldighed, og som får engageret den danske befolkning i naturen. Naturen bruges dagligt af rigtig mange mennesker. Ca. 150 millioner besøg i naturen bliver det til, hvis man regner det hele sammen. I gennemsnit kommer hver af os på ca. 30 besøg i naturen hvert år. Det skal fortsat udvikle sig i de kommende år, og der skal arbejdes aktivt for, at det kommer til at ske. Det vil regeringen gøre gennem blandt andet:

NATURSTYRELSEN

Forsømmer vi en ordentlig indsats for naturen nu, bliver det kun dyrere på et senere tidspunkt – for en række arter kan det blive for sent. I balancen mellem benyttelse og beskyttelse af natur er en af opgaverne at tænke på kommende generationers muligheder for at få de samme gode naturoplevelser, som vi har mulighed for i dag.

Naturvejledning

Fremme af naturforståelse gennem naturvejledning har fundet sted gennem mere end 20 år. Naturvejlederne i Danmark gennemfører tilsammen over 30.000 arrangementer om året med over 1 million deltagere, heraf 660.000 børn.

National indgang for naturoplevelser

I 2010 blev www.udinaturen.dk lanceret som en digital platform, der giver ét samlet overblik over tilbud om naturoplevelser i Danmark. Formålet er at give alle let tilgængelig information om mulighederne for at komme ud i naturen.

Lystfiskeri

Lystfiskeri kan alene eller kombineret med naturoplevelser indebære et betydeligt oplevelsesøkonomisk potentiale. Fødevareministeriet har i marts 2010 offentliggjort en analyse af det rekreative fiskeri i Danmark. Målet har været at skabe et solidt grundlag for udviklingen af det rekreative fiskeri som en del af dansk oplevelsesøkonomi. Med analysen er der skabt et bedre grundlag for

forvaltningen af fiskeressourcerne og for udvikling af lystfiskerturismen.

Søhåndbog

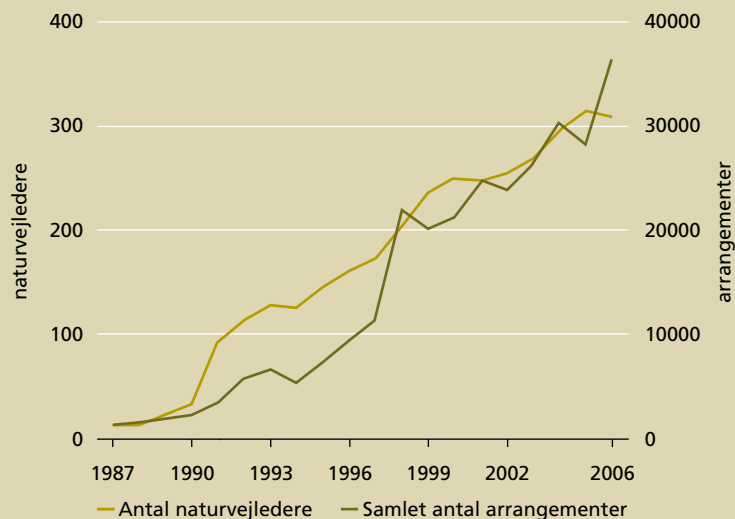
Lystfiskere og andre borgere opfordres til at videregive deres viden om søernes tilstand, således at vores eksisterende viden om fiskene i de danske søer kan samles og beskrives i en lettilgængelig "søhåndbog". Bogen, der finansieres af midler fra fiskepuljen, skal give større viden om konkrete søers tilstand og fiskebestande og bidrage til bedre overblik over de komplicerede økologiske sammenhænge i søer.

Jagt

Jagt giver også gode oplevelser i naturen for mange mennesker. I 2010 løste 171.301 personer jagttegn. Hvert år udgiver Miljøministeriet publikationen "Vildtinformation", som trykkes og distribueres i 245.000 eksemplarer.

Udviklingen i antallet af naturvejledere og i antallet af arrangementer, som naturvejlederne har gennemført siden 1987.

Kilde: Naturstyrelsen 2010.

Bedre naturforståelse hos børn og unge

For at øge kendskabet til naturen, og få børn i skolerne bedre rustet til at forstå, hvorfor det er vigtigt at passe på naturen, er der iværksat særlige initiativer målrettet folkeskolerne. Målet har både været at få naturen ind i klasseværelset og børnene ud i naturen. Af eksempler på initiativer de senere år kan nævnes gratis undervisningsmateriale til alle skoler om naturens mangfoldighed, fx "Følg ræven i naturen" til alle 0-3. klassetrin, undervisningsmaterialet "Det er også min natur" om biodiversitet til 5-6. klassetrin, samt forskellige temahæfter om skoven, biodiversitet og naturen.

Naturkanon

Danmarks Naturkanon blev præsenteret i efteråret 2009. Naturkanonen omfatter 216 udvalgte eksempler på dansk natur udvalgt af Naturkanonudvalget på baggrund af en længere borgerinddragelsesproces. Et af de primære formål med naturkanonen er at give danskerne en større naturforståelse og en bedre baggrund for at passe på naturen. Naturkanonen skal samtidig inspirere

flere til naturoplevelser og understøtte den folkelige debat om naturen.

Miljøministeriet og Danmarks Naturfredningsforening samarbejder om udgivelse af en række temabøger rettet mod undervisningen i natur/teknik på skolernes mellemtrin. I september 2010 blev den første temabog om insekter sendt ud til alle landets skoler. Næste temabog er planlagt at udkomme i 2011.

Grønne partnerskaber om natur og friluftsliv

Gennem regeringens pulje til lokale grønne partnerskaber er der gennem de sidste 3-4 år ydet tilskud til projekter, hvis formål bl.a. er at gavne naturen og udbrede viden om naturen. I den første pulje fra 2007 til 2009 er der givet støtte til 133 projekter, og der er afsat midler til flere grønne partnerskaber i perioden 2010-2015.

COLOURBOX

For få årtier siden var haren en helt almindelig og udbredt art i det åbne land. I dag har haren behov for beskyttelse (se figur side 45).

Faciliteter i forbindelse med fortidsminder og frivillige fredninger

En del af støtteordningen til natur- og miljøprojekter, hvor der i perioden 2010-2015 forudsættes afsat 11 mio. kr. årligt, kan anvendes til faciliteter i forbindelse med fortidsminder og frivillige fredninger.

Skovens Dag

2011 er FNs internationale år for verdens skove og i den forbindelse vil vi benytte skovens dag til at sætte fokus på skove og biodiversitet.

Etablering af en portal for alle danskeres observationer i naturen

Alle med adgang til nettet skal kunne indberette observationer af planter og dyr. Derfor er der for perioden 2011-2013 afsat 4 millioner kroner til at etablere en portal for naturregistreringer (artsportal) – både de dagligdags oplevelser og de mere unikke og spektakulære. Portalen udvikles efter svensk og norsk forbillede, hvor der har været stor succes med tilsvarende initiativer.

Folkeliggørelse

For miljøministeren er det centralt at gøre danskerne mere bevidste om, hvad der kan ske, hvis biodiversiteten fortsat går tilbage. Danskerne skal have en fornemmelse af, hvad der skal til for at beskytte biodiversiteten, og hvorfor det er vigtigt. Befolkningen skal stille krav til politikerne om en bedre beskyttelse af naturen.

Man kan få oplevelser i naturen på utallige måder. En af de nyere er "geocaching", hvor man ved hjælp af en GPS-modtager kan finde "skatte" i naturen. Fx kan en person gemme en cache (skat) et sted i skoven, offentliggøre koordinaterne for gemmestedet og beskrive stedet på geocachingdanmark.dk/. Herefter er det bare at komme i gang med den vilde GPS-skattejagt. Man kan læse mere om geocaching på Naturstyrelsens hjemmeside Naturstyrelsen.dk

NATURSTYRELSEN

Der er derfor brug for en lang og vedvarende indsats, og der vil løbende blive taget nye initiativer. På tegnebrættet er fx en kampagne, der markerer dyr som ofre, en konkurrence om nye ord for biodiversitet og synliggørelse af den samlede indsats for biodiversitet på Naturstyrelsens hjemmeside.

Debat

For miljøministeren er det – som led i at folkeliggøre beskyttelsen af biodiversiteten – vigtigt at få en bred debat om, hvad vi hver især kan gøre, og ministeren vil derfor blandt andet tage rundt i landet og debattere biodiversitet med uddannelsesinstitutioner, virksomheder, kommuner og organisationer.

Ministeren vil debattere og lytte og på den måde få input til, hvad der på kort og lang sigt kan gøres for at fremme beskyttelsen af biodiversiteten. Derfor bliver der de kommende måneder taget en række initiativer som fx:

- Der tilrettelægges en møderække, hvor miljøministeren i løbet af foråret 2011 starter en række besøg på lokale ungdomsuddannelsessteder for at forklare problemerne med biodiversiteten og diskutere løsninger med de unge.
- Markering på biodiversitetsdagen den 22. maj.
- Møderække med grønne organisationer, erhvervslivet, KL og forskningsverdenen.
- Miljøministeriets hjemmeside. På ministeriets hjemmeside etableres et debat-site om biodiversiteten.
- Konference om biodiversitet som folkesag.

LARS GEIL

Rynket rose er i dag et problem i klitområder langs vore kyster. I mange år var rynket rose en prydpil, men efterhånden er man blevet klar over, at arten er invasiv. Langs vore kyster er planten et stigende problem for de hjemmehørende arter og naturtyper, så nu anbefales det stærkt, at man ikke planter rynket rose.

Hvordan måler vi?

Eventuelle nationale indikatorer skal som minimum matche tilsvarende indikatorer, der måtte indgå som måleparametre i EU's biodiversitetsstrategi. Indsatsen vil blandt andet blive målt på, hvor mange der henter naturinformation på Naturstyrelsens hjemmeside og på mængden af distribueret materiale om naturen, fx vandretursfoldere.

Indsatsen kan også vises med en indikator for anvendelsen af offentlige midler til "biodiversitetsforvaltning", for antallet af naturvejledere og antal naturvejleder-arrangementer, eller via "indikator for Danmarks befolknings viden om biodiversitet".

Landbrugets rolle i forbindelse med natur- og landskabsplejen er helt central, hvis Danmarks natur- og halvkulturrealer fremadrettet skal plejes tilstrækkeligt. Der er blandt andet behov for at udvikle naturplejen som en driftsgren, hvor den enkelte landmand kan have en god forretning ved at udføre naturpleje. Der er også behov for at finde alternative muligheder for at anvende det plantemateriale fra natur- og halvkulturrealerne, der ikke udnyttes af græssende dyr. Det kunne fx være høslæt med sigte på produktion af biogas.

Fuglene tilknyttet agerlandet har i mere end 20 år været i tilbagegang (se figur side 11). De typiske agerlandsarter som vibe, agerhøne, sanglærke og tornirisk er siden 1970'erne mere end halveret. Også arter som dobbeltbekkasin og bynkefugl er gået markant tilbage. Enkelte arter, som fx hvid vipstjert, har haft fremgang. Den generelle nedgang hos agerlandsfuglene tilskrives det mere intensive landbrug.

HANS HENRIK LARSEN / FUGLEOGNATUR

OLE AKHØJ

5. Erhvervenes indsats for biodiversiteten

Skal beskyttelsen af biodiversiteten være effektiv, er det nødvendigt også at inddrage erhvervslivet, herunder særligt landbrug, fiskeri og skovbrug i beskyttelsen. Dette skal ses som led i at gøre indsatsen til en folkesag men også som led i den såkaldte sektorintegration, hvor anvendelse af regler og tilskudsmidler som led i fastlæggelse af bæredygtige rammebetingelser for ovennævnte erhverv, afspejler hensynet til beskyttelsen af biodiversiteten.

Gennem fortsat udvikling af bæredygtige rammebetingelser sigtes mod, at beskyttelsen af biodiversiteten på lang sigt bliver en god forretning for både erhvervslivet og for samfundet.

COLOURBOX

Det er et overordnet sigte med Grøn Vækst-aftalen fra 2009, at et højt niveau af miljø-, natur- og klimabeskyttelse går hånd i hånd med en moderne og konkurrencedygtig landbrugs- og fødevarereproduktion. Der skal fortsat produceres landbrugsprodukter i Danmark. Samtidig skal produktionens belastning af omgivelserne i form af forurening med kvælstof, fosfor, pesticider m.v. løbende reduceres, og naturarealet skal frem mod 2020 øges med 100.000 hektar.

Det er inden for de bæredygtige rammebetingelser vigtigt at fastholde den sektorintegration, der allerede er etableret, og samtidig gennem samarbejde og dialog udbygge sektorintegrationen, sådan at erhvervslivet gennem en aktiv indsats for biodiversiteten løbende kan forbedre sin driftsøkonomi og sit image.

Mål og indsats

Regeringen har siden 2001 taget en række initiativer for at understøtte udviklingen af en mere rig og mangfoldig natur i Danmark. Det gælder både i forhold til at ændre lovgivningen, udpege flere beskyttede naturområder, opprioritere naturovervågningen og iværksætte en række konkrete naturprojekter over hele landet.

Med Grøn Vækst har regeringen bl.a. sikret, at der vil kunne ske fuld hjemtagning af EU-midler under EU's landdistriktsprogram.

De igangsatte initiativer i Grøn Vækst – herunder tilskud til natur og biodiversitet – finansieret af landdistriktsprogrammet for 2010-2013 forudsættes forlænget i udmøntningen af landdistriktsprogrammet for 2014 og 2015. Det lægges til grund, at det landdistriktsprogram, der løber fra 2014 og frem, som minimum er af samme størrelse som for perioden 2010-2013. Såfremt antagelsen om landdistriktsprogrammets omfang for 2014 og frem ikke holder, vil omfanget af de igangsatte initiativer, herunder finansieringen, blive drøftet på ny.

Udover de finansielle virkemidler i landbrugspolitikken er der med Grøn Vækst truffet en række beslutninger om at ændre regler og rammer for landbruget, som har en positiv natur- og miljøeffekt. Det gælder bl.a. en gradvis reduktion af forureningen med ammoniak, differentieret pesticidafgift, så de mest miljø- og sundhedsmæssigt belastende pesticider pålægges den højeste afgift, og restriktioner i anvendelsen af eller helt udfasning af de mest skadelige pesticider.

Skal en indsats for biodiversiteten lykkes, er det nødvendigt, at også erhvervslivet i bred forstand tager ansvar for naturen. Det gælder således ikke alene primære erhverv som landbrug, skovbrug og fiskeri, men også sektorer som fx energiproduktion, industri og transport.

COLOURBOX

Der skal med andre ord arbejdes videre af det spor, hvor erhvervene og sektorerne ansvarliggøres i arbejdet med at beskytte biodiversiteten. Det gælder også de hensyn til natur og biodiversitet, der ofte ses i forbindelse med større infrastrukturanlæg, som fx motorveje, broer og vindmølle anlæg.

Grundlaget for finansiering og for sektorintegration kan således løbende ses i en samfundsøkonomisk sammenhæng og bygge på de erfaringer, der findes på området. I sammenhæng med dette debatoplæg iværksættes derfor to nye initiativer:

- Alternativ og supplerende finansiering af naturindsatsen. Mulighederne for, fx gennem partnerskaber med private virksomheder, at finde alternativ og supplerende finansiering af naturindsatsen afsøges.
- Erhvervslivet skal tage naturansvar. Miljøministeren opfordrer erhvervslivet til at påtage sig et ansvar for at standse faldet i biodiversitet. Mens mange danske virksomheder i dag gør en god indsats i forhold til energi

og klima, spiller indsatsen for naturen ofte en mindre rolle i virksomhedernes samfundsansvarlighed (Cooperate Social Responsibility – CSR). Mange danske virksomheder er imidlertid brugere af eller på anden måde afhængige af naturens ydelser i form af fx økosystemtjenester eller genetiske ressourcer, og udviklingen i biodiversiteten både herhjemme og globalt er således af stor betydning for erhvervslivet. Miljøministeren planlægger i samarbejde med Dansk Industri et arrangement om "Business and Biodiversity" i foråret 2011, som vil sætte fokus på naturens økonomiske betydning for samfundets og for virksomhedernes økonomi og udviklingsmuligheder.

Bilag 1

Udvalgte danske indsatses i forhold til de enkelte delmål fra Nagoya

Delmål 1: Senest i 2020 er befolkningen bekendt med de værdier, der knytter sig til biologisk mangfoldighed og de skridt de kan tage for at beskytte og udnytte biodiversitet bæredygtigt.

- Naturvejlederordningens omkring 300 naturvejledere fordelt over hele landet, formidler viden om natur og biodiversitet på mere end 30.000 arrangementer hvert år til 1 mio. mennesker, heraf 2/3 børn.
- I projekt Grønt Flag Grøn Skole er der fokus på formidling til børn og unge om biodiversitet og bæredygtig udvikling (Udviklingsprojekt i et samarbejde mellem Miljøministeriet, Undervisningsministeriet og Friluftsrådet som er udførende part). Samlet budget er 6,6 mio. kr. fra 2009-2012.
- Naturkanonen fra 2009 følges op med undervisningsmateriale i form af fire temabøger, der sætter fokus på Danmarks natur, En af bøgerne er udkommet, herefter kommer der en hvert år 2011-2013, finansieret med midler fra Naturstyrelsen suppleret med fondsmidler (samarbejdsprojekt med Danmarks Naturfredningsforening).
- Naturforståelsen hos børn og unge styrkes målrettet med undervisningsmaterialer, udstil-

linger, naturskoler og formidlingsprojekter som eksempelvis "Skoven i skolen".

- Kendskabet til naturen fremmes ved udvidet adgang til naturen på steder, hvor der normalt ikke er offentlig adgang – projekt "Spor i Landskabet". Samarbejdsprojekt Landbrug&Fødevarer, Landdistrikternes Fællesråd, Friluftsrådet, Kommunernes Landsforening, Dansk Skovforening, Danmarks Naturfredningsforening, samlet budget er 11 mio. kr.
- Webportal om danskernes observationer i naturen er under udarbejdelse, budget er 5 mio. kr.
- Der forventes iværksat et projekt om borgerinddragelse.
- Som opfølgning på debatoplægget om beskyttelse af biodiversitet sættes gennem en række initiativer forøget fokus på at gøre biodiversitet til en folkesag.

Delmål 2: Senest i 2020 er værdien af biologisk mangfoldighed integreret i nationale og lokale udviklings- og fattigdomsbekæmpelsesstrategier og planlægningsprocesser og er på passende vis under indarbejdelse i de nationale regnskaber og rapporteringssystemer.

- Natur indgår som et væsentligt element i re-

geringens strategi for bæredygtig udvikling "Vækst med omtanke" fra 2009 og integrerer dermed hensynet til biologisk mangfoldighed på tværs af sektorer. Med Grøn Vækst er der ligeledes vedtaget en plan for natur og miljø på tværs af sektorer.

- Biodiversitet er et integreret mål i skovloven og den aktuelle skovpolitik, som beskrevet i Danmarks nationale skovprogram.
- I forhold til at integrere hensynet til biologisk mangfoldighed i ulandenes fattigdomsbekæmpelsesstrategier er sammenhængen mellem miljøforringelser og fattigdom i høj grad i fokus for Danmarks udviklingsbistand til ulandene.

Delmål 3: Senest i 2020 er incitamenter og støtteordninger, som er skadelige for biologisk mangfoldighed elimineret, udfaset eller omdannet med henblik på at minimere eller undgå negative effekter, og positive incitamenter for beskyttelse og bæredygtig brug af biodiversitet er udviklet og anvendt, i overensstemmelse og harmoni med Biodiversitetskonventionen og andre relevante internationale forpligtelser under hensyn til nationale socio-økonomiske tilstande.

- Negative incitamenter såsom tilskud til dræning og afvanding er fjernet. Tilskud til tynding, dræning og vejbygning i skovene under skovforbedringsordningen er ophørt.
- Positive incitamenter er etableret gennem bl.a. økonomiske støtteordninger til naturvenlig drift indenfor landbrug og skovbrug. Rammevilkårene for den private skovrejsning med tilskud er forbedret i 2009 ved at alle tilskudsprojekter kan kombineres med enkeltbetalingsordningen.
- Alle statsskovene er under omlægning til naturnær skovdrift, som giver langt bedre betingelser for skovens biodiversitet.
- Med bl.a. Grøn Vækst og medfinansiering fra EU's landdistriktsmidler er der i de senere år afsat betydelige midler til at beskytte og pleje Natura-2000-områder og § 3-områder, til naturgenopretning og til at forbedre vandmiljøet og sikre mere vand i naturen. Med Grøn Vækst

forudsættes der alene til naturindsatsen afsat ca. 4½ mia. kroner i perioden 2010-2015.

- I forbindelse med hjemtagning af landdistriktsmidler fra EU er målsætningen at 75% af midlerne skal gå til natur og miljøindsatser.
- Udviklingen af mere naturvenligt landbrug og økologisk landbrug fremmes af økonomiske støtteordninger. Gennem 5-årige miljø- og økologiorrdninger fremmes bl.a. pleje af græs- og naturarealer, hertil kommer 1-årige støtteordninger til ekstensivt landbrug.

Delmål 4: Senest i 2020 har regeringer, erhvervsliv og interessenter på alle niveauer taget skridt til at opnå eller har implementeret planer for bæredygtig produktion og forbrug og holdt effekterne af forbrug af naturressourcer godt inden for de økologiske grænser.

- Miljømærker, miljøledelse og ressource- og energieffektive teknologier er blandt de vigtige værktøjer for at begrænse forbruget af ressourcer i Danmark. Et mål i regeringens bæredygtighedsstrategi fra 2009 – Vækst med omtanke – er at reducere Danmarks ressourceforbrug markant.
- Danmark yder gennem vores bidrag til IUCN økonomisk støtte til TEEB-programmet (The Economics of Ecosystems and Biodiversity), der i en international ramme skaber det videnskabelige og praktiske grundlag for at kunne prissætte værdien af naturressourcer blandt andet med det mål at frembringe grønne regnskaber.
- En kampagne om madspild er lanceret, projekt om miljømærkning af dagligvarebutikker igangsat, og i 2011-13 sætter Miljøministeriet fokus på "det grønne personlige valg" for at fremme bæredygtigt forbrug.
- Indsats for fremme af grønne offentlige indkøb, herunder vejledning for køb af lovligt og bæredygtigt træ, hvor der indgår krav om hensyntagen til bl.a. biodiversitet. Derudover vil ny regulering af træhandel stille øgede krav om sikring af lovligt produceret træ, herunder overholdelse af love om bevarelse af biologisk mangfoldighed.

- Etablering af partnerskab for grønne indkøb med landets kommuner gennem forum for bæredygtige indkøb. I 2011 åbner ny hjemmeside, der skal samle og formidle værktøjer, erfaringer og vejledninger inden for bæredygtige indkøb – på tværs af brancher og sektorer.
- Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug fra 2006 fastsætter skærpede miljøkrav til landbruget og styrker udvikling af ny miljøteknologi. Med Grøn Vækst fra 2009 følges der op på den betydelige indsats, der siden 2001 er gennemført for at reducere forureningen med ammoniak fra danske husdyrbrug.
- Der planlægges i samarbejde med Dansk Industri og nogle af Danmarks førende virksomheder en konference om "Business and Biodiversity". Konferencen, der vil finde sted i 2011, vil sætte fokus på naturens økonomiske værdi for samfund, virksomheder og udvikling.

Delmål 5: I 2020 er tabet af alle naturlige levesteder herunder skove som minimum halveret og hvor muligt bragt tæt på nul og degradering og fragmentering er betydeligt reduceret.

- Danmarks naturareal er ca. 26%. Målet er at fastholde og forøge naturarealet med 100.000 ha frem mod 2020.
- Naturens kvalitet forbedres gennem bl.a. øget naturpleje og mere vand i naturen. Derudover vil der i forbindelse med naturplanernes gennemførelse være aktiviteter, der skal stoppe tab af levesteder indenfor Natura 2000-områderne. Budget ca. 1,8 mio. kr i 2010-2015.
- Den særlige vand- og naturindsats med anvendelsen af 558 mio kr., bidrager til beskyttelsen af naturen i de 47 udvalgte projektområder, fjernelse af spærringer og opstemninger i 15 vandløb reducerer fragmenteringen af disse til gavn for arter som fx laks og snæbel.
- Danmark har i perioden 2000-2010 opnået tilsagn fra EU (LIFE III og LIFE+) på i alt 219 mio. kr. Hertil kommer en dansk egenfinansiering af samme størrelse, i alt 438 mio. kr.
- I den resterende del af den gældende programperiode for LIFE+ (2011-13) forudsættes

hjemtaget mindst 50% af den nationale indikative allokering på 35 mio. kr. om året til natur- og biodiversitetsprojekter. I henhold til Grøn Vækst-aftalen forventes kommunerne at levere den nationale medfinansiering.

- Fragmentering søges reduceret i kraft af flere naturområder, herunder 50.000 ha med randzoner langs vandløb og søer.
- For § 3-naturen uden for Natura 2000-områderne er der afsat midler til pleje af op mod 40.000 ha.
- Der er i 2010-2011 gennemført et serviceeftersyn af Naturbeskyttelseslovens §3. Som opfølgning på serviceeftersynet er der bl.a. i perioden 2011-2013 afsat 36 mio. kr. til en opdatering af den eksisterende registrering af § 3-områder.
- I forhold til skove er den langsigtede målsætning en fordobling af skovarealet over en trægeneration, således at 20-25% af landet bliver dækket af skovlandskaber.
- Grøn Vækst sikrer beskyttelsen af 20.000 ha med særlig værdifuld skov mod fældning og konvertering.
- I statsskovene er det et centralt driftsmål, at sikre naturværdier og biodiversitet. Bl.a. er der udlagt arealer til urørt skov eller gamle driftsformer svarende til ca. 12% af det bevoksede areal i statsskovene, og siden 2005 har alle statsskovene været under omlægning til naturnær drift.
- Flere fonde bidrager i høj grad også til at fremme biodiversitet ved at genetablere tidligere naturområder, både i egne projekter og i samarbejde med Naturstyrelsen og kommuner.

Delmål 6: I 2020 er alle bestande af fisk, hvirvelløse dyr og vandplanter forvaltet og udnyttet bæredygtigt, lovligt og gennem økosystembaserede metoder, så overfiskeri undgås. Genopretningsplaner og målsætninger er på plads for alle forringede arter, fiskeri har ingen betydende negativ effekt på truede arter og sårbare økosystemer, og fiskeriets effekt på bestande, arter og økosystemer er inden for sikre økologiske grænser.

Fiskeri er omfattet af EU's fælles fiskeripolitik og

arbejdet med bæredygtigheden i fiskeriet omfatter:

- Ny fiskeripolitik og arbejdet med reformen af den fælles fiskeripolitik.
- Eliminering af udsmid i Østersøen.
- Politisk aftale med Sverige om lukkede områder for fiskeri i Kattegat af hensyn til bestandsbevarelsen af torsken.
- Effektiv fiskerikontrol gennem EU's fiskerikontrolforordning fra 2009.
- Forvaltningsplaner for forskellige fiskebestande: Torsk, tunge, rødspætte, nordlig kulmule og ål. EU's forvaltningsplaner skal sikre, at bestandene genopbygges til gavn for både fisk og fiskere.
- Bekæmpelse af illegalt, Urapporteret og Ureguleret fiskeri (IUU).
- Bæredygtigheds certificering af dansk fiskeri.
- Årlige handlingsplaner for fiskeripleje. (Med det formål at fremme den naturlige reproduktion af fiskebestandene afsættes der hvert år et større beløb til fiskepleje. Der er afsat ca. 38 mio. kr. i 2011 til projekter vedrørende udsætning af fisk mv.).
- Beskyttede områder på havet, hvor 18 % af arealet er udpeget som Natura 2000-område. Forvaltningen fastlægges i de kommende år i forlængelse af naturplanerne.
- Der er gennemført det første større naturgenopretningsprojekt på havet med genopretning af et 7 ha stort areal med huledannede stenrev ved Læsø, en sjælden og meget biodiversitetsrig naturtype i Danmark.

Delmål 7: I 2020 er arealer med landbrug, skovbrug og akvakultur forvaltet bæredygtigt, så beskyttelse af biologisk mangfoldighed sikres.

- I Grøn Vækst er der på landbrugsområdet fastlagt en række indsatser under overskrifterne: Et vandmiljø af god kvalitet, markant reduktion af pesticidernes skadevirkninger på mennesker, dyr og natur, bedre naturbeskyttelse og biologisk mangfoldighed og mere og bedre tilgængelig natur.
- Med Grøn Vækst blev Danmarks landdistriktsprogram for perioden 2010 - 2013 udmøntet

og aftalen understøtter, at der vil kunne ske fuld hjemtagning fra EU af landdistriktsmidler.

- Udmøntningen af landdistriktsmidlerne vil fremme beskyttelse af biologisk mangfoldighed på såvel arealer med landbrugsproduktion, som på natur og halvkulturarealer.
- Den danske skovlov fra 2004 har bl.a. til formål at fremme bæredygtig drift af landets skove, herunder ved at bevare og øge skovenes biologiske mangfoldighed; sammenholdt med certificering af statsskovene, samt diverse støtteordninger, betyder den at de danske skove bliver drevet mere bæredygtigt i dag end for 10 år siden til gavn for biodiversiteten. Hertil kommer at der med Grøn Vækst bliver 20.000 ha med særlig værdifuld skov beskyttet.
- I forhold til akvakultur, indeholder Grøn Vækst en delaftale, hvor der er afsat yderligere 100 mio. kr. i perioden 2010-2015, med det formål at fremme miljøvenlig akvakulturproduktion
- Fra 2006 indføres en strammere regulering af havbrug og saltvandsdambrug, der bl.a. indfører grænseværdier for den maksimale udledning af kvælstof og fosfor samt organisk stof.
- Danmark over de senere år over Klimapuljen ydet trecifrede millionbeløb til REDD (hindring af afskovning og forarmelse af skove i tropen), og internationalt medvirket til at man i regi af REDD fremmer bevarelse af naturlige skove frem for konvertering af naturlige skove til plantager.

Delmål 8: I 2020 er forurening, herunder også overskud af næringsstoffer, bragt til niveauer der ikke er skadelige for økosystemfunktioner og biologisk mangfoldighed.

- Som en del af Vandrammedirektivets gennemførelse er det målet at reducere kvælstofudledningen til de danske vandområder med 19.000 tons. Frem mod 2015 reduceres med 9000 tons.
- Udledningen af fosfor skal reduceres med 210 tons.
- Ændring af husdyrloven i 2011, hvori der fastsættes maksimale belastningskrav for sårbar

natur.

- Belastningen af naturen fra ammoniakudslip og fra pesticider skal reduceres bl.a. gennem miljøteknologiske løsninger.
- Udlæg af 50.000 ha med 10 meter brede dyrkningsfri, gødningsfri og sprøjtefri randzoner langs vandløb og søer.
- Belastningsomfanget og behandlingshyppighed med pesticider reduceres endvidere gennem grøn omlægning af pesticidafgiften.
- Der bruges som udgangspunkt ikke pesticider i statens skove. Forbruget er faldet fra ca. 3.500 kg virksomt stof i 1995 til 17 kg virksomt stof i 2009. Hertil kommer at tilskudsordninger til privat skovrejsning favoriserer anlæg uden pesticider

Delmål 9: I 2020 er invasive arter og deres spredningsveje identificerede og prioriterede, prioriterede arter er under kontrol eller udryddet, og indsatser for forvaltning af spredningsveje er på plads med henblik på at forebygge invasive arters introduktion og etablering.

- Som et af de første lande i Europa har Danmark i 2009 udarbejdet en handlingsplan for invasive, ikke-hjemmehørende arter. Handlingsplanen er bl.a. udmøntet ved konkret bekæmpelse af den invasive art mårhund samt bekæmpelse af invasive arter på statens arealer. Forebyggelse af nye introduktioner sker bl.a. via internationalt samarbejde med nabolande, fx gennem det dansk initierede NOBANIS-projekt. Hertil kommer igangsættelse af lovinitiativ om invasive arter.
- Ændring af bekendtgørelse om bekæmpelse af kæmpebjørneklo betyder bedre muligheder for effektiv bekæmpelse af denne invasive art.
- Forslag til ratifikation af IMOs Ballastvandskonvention, der har til formål at mindske udledningen af invasive arter fra skibes ballastvand, vil blive fremsat i foråret 2011.

Delmål 10: I 2015 er de forskellige typer pres fra menneskelige aktiviteter på koralrev, og andre sårbare økosystemer påvirket af klimaforandring eller havforsuring minimeret med henblik på at bevare

deres integritet og funktioner.

Målet har mindre relevans for Danmark

Delmål 11: I 2020 er mindst 17% af landarealet inkl. ferskvandsområder samt 10% af havarealet og kystområderne, især områder som er særligt vigtige for biologisk mangfoldighed og økosystemtjenester, beskyttet gennem effektivt og ligeligt forvaltede, økologisk repræsentative og velforbundne systemer af beskyttede områder og andre effektive område-baserede foranstaltninger. De er integrerede i bredere hav- og landskaber.

Vedr.: 10% havareal og kyst:

- 18% af havarealet er udpeget som Natura 2000-område. Udpegningen er godkendt af EU-kommissionen, og der udarbejdes bl.a. forvaltningsplaner for områderne.

Vedr.: 17% på land

- Natura 2000-områderne nyder en særlig beskyttelse via lovgivningen, og der bliver udarbejdet en særlig forvaltningsplan til at sikre den biologiske mangfoldighed i hvert område. På land er mere end 8% af arealet udpeget som Natura 2000-område.
- Enge, overdrev, søer, heder, vandløb og moser, de såkaldte § 3-områder, der udgør ca. 9% af landarealet, hvoraf ca. 40% af arealet er beliggende i Natura 2000-områder, er også beskyttede. Miljøministeriet har netop igangsat en kortlægning mhp. at sikre et bedre datagrundlag for hvilke arealer der falder ind under denne beskyttelse.
- Skovene er generelt beskyttede som fredsskov og en andel af det stigende skovareal er udlagt som naturskov, levesteder for såkaldte bilag 4 arter beskyttet i medfør af habitatdirektivet. Skovarealet udgør 13,5% af landarealet.
- Dertil kommer beskyttelseslinier langs vandløb, søer, kyster og skove, fredninger, naturreservater og nationalparker m.v., som også yder forskellige former for beskyttelse.
- Med Grøn Vækst er det besluttet, at etablere 75.000 ha ny natur frem til 2015 og frem til

2020 skal der etableres yderligere 25.000 ha.

Delmål 12: I 2020 er udryddelsen af kendte truede arter forebygget og deres beskyttelsesstatus, særligt for arter med størst tilbagegang, er forbedret og opretholdt.

- Den generelle indsats for naturpleje og naturgenopretning forbedrer levesteder, også for de truede arter.
- Udover den indsats som gøres for arterne gennem beskyttelse af levesteder, er der udarbejdet forvaltningsplaner for en række af de truede og sjældne arter (Rød Glente, skarv, truede engfugle, marsvin, Spættet Sæl og Gråsæl), og der kommer flere bl.a. for alle arter af flagermus, Hasselmus og Birkemus.
- Fredning af flere arter - laksefisken snæbelen, den tykskallede malermusling, planten liden najade og de tre sommerfuglearter stor ildfugl, mnemosyne og hedepletvinge.
- I forbindelse med gennemførelsen af naturplanerne vil der være initiativer, der aktivt løfter status for truede arter indenfor Natura 2000-områderne.

Delmål 13: I 2020 er den genetiske mangfoldighed hos de dyrkede planter og hos husdyr og deres vildtlevende slægtninge, herunder hos socio-økonomisk og kulturelt værdifulde arter, bevaret, og strategier for minimering af genetisk erosion og beskyttelse af deres genetiske variation er udviklet og implementeret.

- Danmark har ratificeret FAO's internationale traktat om jordbrugets plantegenetiske ressourcer og har tiltrådt FAO's Globale Handlingsplan for Husdyrgenetiske Ressourcer og Interlaken deklARATIONEN.
- Strategien for bevarelsen af de plante- og husdyrgenetiske ressourcer er beskrevet i:
  - Fødevareministeriets handlingsplan 2011-13 for jordbrugets plantegenetiske ressourcer.
  - Genressourceudvalgs strategi 2009-2012 for bevaringsarbejdet med genetiske ressourcer hos danske husdyr.

- Fødevareministeriets biavlstrategi 2009 – 2013.
- Fødevareministeriets indsats for Læsøbien.
- Fødevareministeriet har afsat specifikke midler til arbejdet med at bevare jordbrugets genetiske ressourcer. Derudover indgår der også midler fra andre kilder, bl.a. fra Fødevareministeriets aftale med Aarhus Universitet om myndighedsbetjening.
- Der er etableret et genbevaringsprogram for træer og buske i Danmark, der sikrer bevaring og anvendelse af de genetiske ressourcer. For 81 arter er der etableret et netværk af bevaringsarealer på Naturstyrelsens arealer, ca. 2900 ha er registreret som genbevaringsarealer, ca. 1550 ha. indgår i frøforsyning, og omkring 32 frøanlæg er siden år 2000 etableret gennem Naturstyrelsen buskprogram.

Delmål 14: I 2020 er økosystemer som yder grundlæggende tjenester herunder tjenester relateret til vand, og bidrager til sundhed, levebrød og trivsel, genoprettet og beskyttet under hensyntagen til kvinder, oprindelige og lokale samfund samt fattige og sårbare mennesker

- En øgning af skovarealet og skovrejsning medvirker til at beskytte vores grundvand, som en central økosystemtjeneste, som danskerne dagligt nyder godt af gennem drikkevandets høje kvalitet.
- Gode naturoplevelser, både i form af den nære natur i hverdagen og de store naturoplevelser i fx nationalparkerne bidrager til øget livskvalitet og disse økosystemtjenester sættes der pris på – hvilket bl.a. ses i øgede huspriser i naturskønne omgivelser.
- Et stigende skovareal og skovrejsning kan medvirke til CO₂ reduktion, men også andre naturområder som fx ådalene og højmoserne bidrager til kulstofakkumulering.
- En lang række rekreative oplevelser, fra mountainbike ruter i kuperet terræn til den stille vandretur og jagt på jagtbare arter kan opleves i de danske økosystemer, som derved bidrager til sundhed og trivsel.

- Der gøres en særlig indsats i statsskovene for handikappede.

Delmål 14 skal se i sammenhæng med delmål 5 og 15.

Delmål 15: I 2020 er økosystemernes robusthed og bidraget fra biodiversitet til kulstoflagring øget gennem bevaring og genopretning, der indbefatter genopretning af mindst 15 % af de forringede økosystemer, og bidrager derved til minimering af klimaforandringerne og til klimatilpasning samt bekæmpelse af ørkenspredning.

- Der er det seneste tiår etableret i gennemsnit ca. 3.000 ha ny natur årligt, herunder genoprettet flere end 100 vådområder.
- Med Grøn vækst og med gennemførelsen af naturplanerne skabes mere og bedre natur herunder 4.000 ha ny natur, 16.000 ha, der gøres mere vådt, og 20.000 ha skov der beskyttes.
- Dertil kommer etablering af 10.000 ha med vådområder og 3.000 ha med ådale samt 50.000 ha sprøjte, gødnings- og dyrkningsfrie randzoner langs vandløb og søer.
- Det danske skovareal er stigende og udgør i dag 13,5 % af det danske areal. Skovrejsning bidrager blandt andet til klimatilpasningen, herunder reduktion af drivhusgasser.
- Tilskudsordninger og støtte til genplantning efter stormfald understøtter anvendelsen af robuste løvtræarter og velegnede provenienser samt opbygningen af varierede skove, der bl.a. kan modstå høje vindstyrker.
- Alle statsskove er under omlægning til naturnær skovdrift.
- Højmoser er særligt indsatsområde i naturplanerne.

Delmål 16: I 2015 er Nagoya-protokollen om adgang til genetiske ressourcer og ligelig fordeling af udbyttet derfra trådt i kraft og operationel i overensstemmelse med national lovgivning.

- Danmark har i EU og internationalt været én af de kraftigste fortalere for at få vedtaget

Nagoya-protokollen. Danmark vil fortsat både på det globale niveau, i EU og nationalt gøre en indsats for at sikre at målet kan opfyldes

- Regeringen har støttet de afrikanske lande til forhandlingerne om Nagoya-protokollen, og vil fortsætte støtten med yderligere 10 mio. kr. i 2011-2012 til de afrikanske landes implementering af protokollen.

Delmål 17: I 2015 har hver part udarbejdet, vedtaget som politisk instrument og påbegyndt implementering af en effektiv, partcipatorisk og opdateret biodiversitetsstrategi og handlingsplan.

- Regeringen har i 2009 udarbejdet en Grøn Vækst-plan med en betydelig indsats for bl.a. biodiversiteten frem mod 2015, og på finansloven for 2011 er der afsat midler til ekstra naturinitiativer.
- Miljøministeren udsender i maj 2011 et debatoplæg om beskyttelse af biodiversiteten med henblik på bred debat som led i at gøre beskyttelsen af biodiversiteten til en folkesag.
- På baggrund af folkelig debat m.v. og EUs biodiversitetsstrategi, der kommer i løbet af 2011, udarbejdes en ny dansk biodiversitetsstrategi.

Delmål 18: I 2020 er oprindelige folks og lokale samfunds traditionelle viden, opdagelser og metoder til beskyttelse og bæredygtig udnyttelse af biologisk mangfoldighed og deres traditionelle udnyttelse af biologiske ressourcer respekteret i overensstemmelse med national lovgivning og relevante internationale forpligtelser, og fuldt integreret og reflekteret i implementeringen af konventionen med fuldstændig og effektiv deltagelse af oprindelige folk og lokale samfund på alle relevante niveauer.

Målet er ikke relevant for Danmark.

Delmål 19: I 2020 er den videnbase og de teknologier, der relaterer sig til biologisk mangfoldighed, værdien af biologisk mangfoldighed, funktioner, status og trends, og konsekvenserne af biodiversitetstab, forbedret, fordelt bredt, overført og anvendt.

- Det nationale overvågningsprogram NOVANA 2011 – 2015, sikrer overvågning af naturen. Budget til naturovervågning indenfor programmet har været stigende siden programmets start i 2004-2005. Hertil kommer indsamling af naturdata i forbindelse med overvågning af vandløb, søer, havet og luft. Budget for den samlede overvågning er 258 mio. kr i 2011.
- Det forventes at der gennemføres en kortlægning af de marine naturtyper.
- Data indsamlet af interesseorganisationer inddrages, hvor det er muligt.

Delmål 20: Senest i 2020 skal mobiliseringen af finansielle ressourcer fra alle kilder og i overensstemmelse med den konsoliderede og besluttede proces i strategien om ressourcemobilisering øges væsentligt fra det nuværende niveau for effektivt at implementere den strategiske plan for 2011-2020. Dette mål vil blive genstand for ændringer afhængig af vurderinger af ressourcebehovet, som skal udvikles og rapporteres af parterne.

- Der er afsat betydelige midler til indsatsen for naturbevaring og -forbedring i Danmark. Som eksempler kan nævnes, at der for perioden 2010–2015 årligt forventes afsat 15 mio. kr. til landskabs- og biotopforbedrende beplantninger og yderligere 11 mio. kr. til forskellige natur- og miljøprojekter. Der er også bevilget 36 mio. kr. til at få bedre styr på registreringen af § 3-natur.
- Med Grøn Vækst er der fra dansk side sikret fuld udnyttelse af EU-midler under landdistriktsprogrammet 2010-2013, der anvendes til blandt andet natur- og miljøformål.
- Med finansloven for 2011 blev der ud over de ovennævnte 36 mio. kr. til forbedret registrering af § 3-arealer afsat 10 mio. kr. til at udvikle naturplejen som driftsgren samt 15 mio. kr. til styrket friluftsliv og bynær skovrejsning og 13 mio. kr. til beskyttelse af truede danske arter.
- Mulighederne for at skaffe yderligere finansiering til naturindsatsen f.eks. ved at indgå partnerskaber med erhvervslivet undersøges.
- Partnerskaber med kommuner og vandværker hvor skovrejsning foretages med grund-

vandssikring som et væsentligt formål.

- Globalt er mobilisering af ressourcer en af de helt store udfordringer i forhold til at kunne opfylde målene fra Nagoya – ikke mindst i ulandene. Danmark er et af de lande, der relativt yder mest i udviklingsbistand til formål, der understøtter naturbevaring.
- Udviklingsbistand fra i- til ulandene langt fra nok til at opfylde ressourcebehovet. Der er brug for at sætte økonomisk værdi på naturens mangfoldighed for mennesker for derigennem at skabe økonomiske incitamenter for at beskytte naturen og fjerne incitamenterne til at ødelægge den. Danmark vil bl.a. i forbindelse med EU-formandskabet i 2012 arbejde for, at der bliver udviklet en bred vifte af alternative finansieringsmuligheder, bl.a. ved at kæde biodiversitets-, klima- og den generelle indsats for bæredygtig udvikling bedre sammen.

Titel: Biodiversitet – en folkesag

Resumé: Med det formål at kickstarte en folkelig debat om naturens og biodiversitetens beskyttelse frem mod 2020 præsenterer debatoplægget initiativer, som regeringen frem mod 2015 har sat i værk for at standse tilbagegangen for dansk natur. Endvidere præsenteres initiativer, som miljøministeren vi tage som led i at gøre beskyttelsen af biodiversiteten til en folkesag.

Udgivet af: Miljøministeriet

URL: www.mim.dk

År: 2011

ISBN: 978-87-7279-190-6

Copyright: Må citeres med kildeangivelse "Miljøministeriet, 2011"